

Liberaal 'peacebuilding' in kritisch perspectief: daders, slachtoffers en de 'everyday' in Colombia

---

Bart Dijkstra

0843776

CA/OS Universiteit Leiden

Bachelorscriptie

Igor Boog

Juni 2013

a.b.dijkstra@umail.leidenuniv.nl

Inhoudsopgave

1. Colombia en peacebuilding	2
2. Peacebuilding: structuren en actoren	4
3. Theorieën over en kritieken op liberale peacebuilding	9
4. Liberale peacebuilding en de 'everyday'	16
5. Peacebuilding in Colombia	22
6. Analyse	31
7. Conclusies	35
Literatuurlijst	37

1. Colombia en peacebuilding

In Colombia woedt al 46 jaar een conflict tussen gewapende guerrillabewegingen (FARC, ELN, M19), paramilitaire zelfverdedigingsgroepen verenigd onder de naam Autodefensas Unidas de Colombia en de Colombiaanse overheid. De huidige 'peacebuilding' processen in Colombia begonnen vanaf 2002, na mislukte vredesbesprekingen met de FARC, de grootste guerrilla beweging in het land, en de verkiezing van de liberale president Alfonso Uribe. Hoewel er ook voor 2002 vredesonderhandelingen plaatsvonden tussen de verschillende partijen, leidden die tot die tijd nooit tot een vredesakkoord.

De regering van Uribe voerde een nieuwe politieke agenda in met betrekking tot 'peacebuilding', 'democratic security reform' genoemd. De pijlers van dit programma, namelijk versterking van de staat, de demobilisatie van guerrilla- en paramilitaire strijders en aandacht voor universele mensenrechten, komen voort uit internationale ideeën en strategieën over hoe er naar vrede kan worden toegewerkt. Dit model van 'peacebuilding' wordt aangeduid met de naam liberale 'peacebuilding'. In deze scriptie is gekozen voor het gebruik van de Engelse term peacebuilding omdat deze gangbaar is in vertalingen van o.a. VN-rapporten en Nederlandse wetenschappelijke literatuur.

Op internationaal niveau is dit liberale peacebuildingparadigma dominant (Paris, 2004 Mac Ginty, 2008 Richmond, 2009). Zoals besproken zal worden is door die internationale dominantie ook op nationaal niveau liberale peacebuilding invloedrijk. Ondanks de hegemonie van dit paradigma is er veel discussie over hoe peacebuilding eruit moet zien en de middelen waarmee vrede bereikt kan worden. Liberale peacebuilding is dus omstreden. Dit geldt ook voor het nationale beleid in Colombia, dat sinds 2002 gebaseerd is op het peacebuildingmodel dat voortkomt uit dit paradigma.

Ondanks enkele successen van het Colombiaanse programma, zoals een afname van het aantal ontvoeringen en de demobilisatie van de overkoepelende paramilitaire organisatie, het AUC, en de individuele demobilisatie van 20.000 guerrilla strijders, is er nog steeds geen sprake van nationale vrede. Er is nog steeds een groot aantal inheemse vluchtelingen en het aantal gewapende groeperingen, veelal zonder politieke doeleinden, groeit nog steeds.

Academische kritieken richten zich voornamelijk op het effect van liberale peacebuilding in lokale contexten in algemene zin. Het doel van dit onderzoek is om, aan de hand van een casus, de validiteit van een aantal kritieken op liberale peacebuilding te onderzoeken en zo een beter beeld te krijgen van de spanningen die bestaan tussen deze ideeën zoals die vorm hebben gekregen in het nationale beleid in Colombia, en de alledaagse ervaringen en strategieën van daders en slachtoffers die gewapend geweld doorstaan. Deze analyse wil ik maken met behulp van theorieën van Galtung en Lederach om actor- en structuurgerichte benaderingen met elkaar te vergelijken en met behulp van het concept de 'everyday', omdat dit concept, zoals aan de hand van de theorieën van Richmond en Nordstrom aangetoond zal worden, onder andere problemen met de vaak gebruikte verdeling in lokaal en globaal ondervangt.

De hoofdvraag van deze scriptie luidt: Als je de Colombiaanse casus beschouwt vanuit een kritisch perspectief op het internationale peacebuildingparadigma en aan de hand van het concept de 'everyday', welke inzichten levert dat dan op?

Het antwoord op deze vraag wil een bijdrage zijn aan de academische discussie over peacebuilding en inzichten opleveren ten aanzien van peacebuilding in Colombia.

In hoofdstuk een zal ingegaan worden op het concept peacebuilding zoals dit besproken wordt in de academische literatuur. Hierbij zullen de theorieën van Johan Galtung en Jean Paul Lederach, die beiden een belangrijke rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van dit concept, centraal staan.

In het tweede hoofdstuk zal het ontstaan van het liberale peacebuilding paradigma, het model van liberale peacebuilding en de kritieken hierop worden besproken. In het derde hoofdstuk zal theorie worden behandeld over het concept de 'everyday'. In het vierde hoofdstuk wordt de Colombiaanse casus beschreven. Hoe ziet het Colombiaanse overheidsprogramma met betrekking tot peacebuilding eruit? Ook komen de veranderingen in peacebuilding van de Colombiaanse overheidsbeleid sinds 2002 aan bod en worden de studies van o.a. Theidon en Priëto met betrekking tot ervaringen en percepties van daders en slachtoffers in de 'everyday' in Colombia besproken. In hoofdstuk vijf komen de problemen in de relatie tussen het Colombiaanse overheidsbeleid en de 'everyday' aan de orde. Ten slotte zullen de bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken worden geanalyseerd om op die manier een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag van deze scriptie.

2. Peacebuilding: structuren en actoren

Peacebuilding is een centraal concept binnen deze scriptie. Dit concept kent verschillende definities en er zijn verschillende ideeën over hoe peacebuilding bij kan dragen aan duurzame vrede, peacebuilding is immers een dynamisch sociaal construct¹. In dit eerste hoofdstuk zal dan ook dieper ingegaan worden op verschillende theorieën en benaderingen van peacebuilding.

In dit hoofdstuk worden de theorieën van Johan Galtung en Jean Paul Lederach besproken. Deze theorieën hebben een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de ideeën over peacebuilding. Zij hanteren beiden een holistische benadering met betrekking tot peacebuilding, want zowel Lederach als Galtung zien een conflict namelijk als een systeem dat alle aspecten van het gemeenschappelijke leven omvat. Beiden stellen dat er veranderingen in dat systeem nodig zijn om vrede te bewerkstelligen. De manier waarop ze deze veranderingen teweeg willen brengen verschilt echter. De Noorse socioloog en mede-oprichter van peace en conflict-studies als academische discipline Johan Galtung stelt dat een systeem is opgebouwd uit structuren. Een conflict wordt volgens hem gecreëerd en in stand gehouden door deze structuren. Vanuit dit standpunt is het voor vrede van belang dat er veranderingen plaatsvinden in de structuren die het geweld in stand houden. Zijn theorie met betrekking tot peacebuilding kan dan ook beschouwd worden als een structuurgerichte benadering. De Amerikaanse socioloog en mediator Jean Paul Lederach stelt dat een systeem is opgebouwd uit relaties. Oplossingen om zo'n systeem vreedzaam te maken, moeten dan ook worden gezocht in het aanbrengen van veranderingen in de relaties tussen de verschillende actoren in een conflict. Lederach kiest dus voor een actorgerichte benadering van peacebuilding.

- *Theoretische basis*

De vraag wat peacebuilding is, kan pas beantwoord worden als gedefinieerd wordt wat vrede is. De vraag wat peacebuilding is, kan immers niet beantwoord worden wanneer niet duidelijk is wat er (op)gebouwd moet worden. In de jaren '60 kwam Galtung met een definitie van vrede die ten grondslag ligt aan het concept peacebuilding. In het artikel *Violence, peace and peace research* (1969) benoemt hij de problemen met betrekking tot het definiëren van vrede. Hij stelt dat doordat geweld en vrede met elkaar verbonden zijn, vrede beschouwd kan worden als de afwezigheid van geweld (Galtung, 1969: 168). Volgens Galtung is de definitie van vrede dus gekoppeld aan de definitie van geweld, een definitie die veel weerklank vindt. De definitie van geweld is echter complexer dan de definitie van vrede, omdat er verschillende vormen van geweld bestaan. Hierdoor ontstaat dan ook de vraag welke vormen van geweld afwezig moeten zijn om te kunnen spreken van vrede.

De definitie van geweld die Galtung hanteert gaat uit van het idee dat menselijke actie voor een

---

1 (Lederach, 1997)

groot deel gebaseerd is op de bevrediging van basisbehoeften en op zelfontplooiing. Deze definitie luidt als volgt:

“Violence is present when human beings are being influenced so that their actual somatic and mental realizations are below their potential realizations” (ibid, 1969: 169)

Het beïnvloeden van mensen om ze op deze manier de mogelijkheid tot ontplooiing te ontnemen kent volgens Galtung verschillende vormen. In het eerder genoemde artikel *Violence, peace and peace research* uit 1969 maakt hij onderscheid tussen direct geweld en structureel geweld; in zijn latere werk (1990) voegt hij hier cultureel geweld aan toe.

Direct geweld, stelt Galtung, komt voor wanneer de middelen tot ontplooiing niet worden beperkt of achtergehouden, maar direct worden vernietigd (ibid, 1969: 170). Moord is hiervan het extreemste voorbeeld, omdat dit meteen het einde van alle ontplooiing inhoudt, maar ook verkrachting, verminking, vrijheidsberoving en het afnemen van eigendommen et cetera maken hier deel van uit. Bij direct geweld is er een actor aan te wijzen die de gewelddadige actie uitvoert (ibid). In gevallen waarin er geen actor valt aan te wijzen maar het weerhouden van ontplooiingsmogelijkheden onderdeel uitmaakt van een bredere structuur, spreekt Galtung van structureel geweld. Dit uit zich in ongelijke distributie van macht en rijkdom en -als gevolg hiervan- ongelijke overlevingskansen (ibid, 1969: 171). Voorbeelden hiervan zijn exploitatie, marginalisatie, ongelijke toegang tot medische voorzieningen en tot onderwijs. Cultureel geweld definieert Galtung als alle aspecten van een cultuur die gebruikt worden om direct of structureel geweld te legitimeren (ibid, 1990). Hierbij geeft hij als voorbeelden religie, ideologie, taal, kunst, wetenschap en kosmologie. De ideeën en symbolen die voortvloeien uit deze culturele domeinen dragen bij aan de legitimatie van direct en structureel geweld.

De verschillende definities van geweld die Galtung onderscheidt dragen ook bij aan de verschillende definities van vrede. Wanneer vrede beschouwd kan worden als het afwezig zijn van geweld en er bestaan meerdere definities van geweld, zijn er dus ook meerdere definities van vrede. Galtung maakt hierbij het onderscheid tussen ‘negatieve vrede’ en ‘positieve vrede’. Negatieve vrede verwijst naar het uitblijven van direct geweld, terwijl bij positieve vrede ook afstand gedaan wordt van structureel en cultureel geweld.

Het onderscheid dat Galtung aanbrengt tussen negatieve vrede en positieve vrede maakt ook het conceptuele onderscheid tussen *peacebuilding*, *peacekeeping* en *peacemaking* mogelijk, ondanks de overeenkomsten tussen deze verschillende stadia. *Peacekeeping* richt zich vooral op het tegengaan van direct geweld, bijvoorbeeld door middel van militaire interventies. *Peacemaking* richt zich op het bijbrengen van strijdende partijen, voornamelijk via diplomatie. Galtung stelt dat *peacekeeping* en *peacemaking* alleen niet voldoende zijn, omdat het voor het bereiken van positieve vrede van belang is dat er oplossingen gevonden worden voor de dieperliggende oorzaken van het conflict. Hiervoor introduceert hij de term *peacebuilding*. Galtung definieert *peacebuilding* als het oplossen van contradicties die aan de

wortels liggen van het conflict (ibid, 1996: 103).

Met het concept peacebuilding wil Galtung aangeven dat het niet voldoende is om alleen een oplossing te bieden voor direct geweld, maar dat ook de structurele en culturele vormen van geweld moeten worden aangepakt. Peacebuilding is in zijn visie dan ook het creëren van structuren en activiteiten die een einde maken aan structureel en cultureel geweld zodat het hele systeem vreedzaam wordt. Peacebuilding activiteiten moeten er volgens Galtung op gericht zijn om radicale veranderingen aan te brengen in de structuren die ten grondslag liggen aan het conflict, zodat er afstand wordt gedaan van structureel en cultureel geweld (ibid, 1996: 271). Om uiteindelijk een transitie naar vrede (zowel negatieve als positieve vrede) te bewerkstelligen is het volgens Galtung van belang dat er rekening gehouden wordt met de verschillende vormen van geweld die zowel voor, tijdens en na het conflict een rol spelen. In zijn essay *Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking, and Peacebuilding* (1975) stelt hij dat er om duurzame vrede te bereiken radicale structurele veranderingen nodig zijn in een samenleving, zowel in de politiek, als op economisch en cultureel gebied. Dit kan alleen als de actoren en middelen die ingezet worden om vrede te bewerkstelligen van zichzelf al vreedzaam zijn (Galtung, 1996). Staten zijn dat in zijn visie per definitie niet, doordat een aantal instituties die de staat vertegenwoordigen zich het monopolie van geweld toe-eigenen. Die instituties, en daarmee de staat, zijn dus niet vreedzaam. Hiermee verwerpt Galtung het idee dat de staat de belangrijkste actor is in peacebuilding activiteiten, een rol die de staat bij liberale peacebuilding wél krijgt toebedeeld, zoals we in het tweede gedeelte van dit hoofdstuk zullen zien. In zijn latere werk stelt hij dan ook dat in de hele wereldpolitiek dergelijke politieke, economische en culturele structurele veranderingen nodig zijn (Galtung, 1996). Galtung introduceert hiermee een radicale theorie met betrekking tot peacebuilding.

De Amerikaanse sociologen Adam Curle en John Paul Lederach hebben een minder radicale benadering van peacebuilding. Zowel Curle, vanuit zijn achtergrond als Quaker, als Lederach, vanuit zijn mennonitische achtergrond, combineren in hun theorieën christelijke waarden met hun ervaring met mediation in conflictgebieden en met wetenschappelijke methoden. Zij richten zich niet zozeer op radicale veranderingen in de structuren van een gewelddadig systeem, maar hebben -zoals in de inleiding van dit hoofdstuk al genoemd- een benadering waarbij het verzoenen van strijdende partijen centraal staat.

Adam Curle ziet vrede en conflict als een set van vreedzame en niet vreedzame relaties. Het proces dat nodig is voor het creëren van vrede moet volgens hem dan ook bijdragen aan het veranderen van deze relaties. Zijn stelling is dat er zonder het creëren van vreedzame relaties niet naar vrede en ontwikkeling toegewerkt kan worden (Curle in Ramsbotham et al. pp51). Een tweede bijdrage van Curle is zijn nadruk op 'peacebuilding from below'. De ideeën van Curle lijken beïnvloed door zijn religieuze achtergrond. Volgens Curle kan geweld niet beëindigd worden met alleen maar politieke stappen, maar is het van belang dat er aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van individuele spirituele en filosofische wijsheid om tot vrede te komen (Ramsbotham et al, 2005: 218). In zijn optiek moeten (internationale) peacebuilding initiatieven vooral bijdragen aan het faciliteren van trainingen en workshops over onderwerpen die

vastgesteld zijn en belangrijk gevonden worden door de betrokkenen. Op deze manier kunnen volgens Curle strijdende partijen dichterbij elkaar gebracht worden en hun goede intenties laten zien. Zo kan er een transformatie gemaakt worden naar vreedzame vormen van conflicthantering.

Lederach deelt het idee van Curle dat er duurzame relaties nodig zijn om vrede tot stand te brengen en deze ook duurzaam te maken. Hij definieert *peacebuilding* als een concept dat het volledige scala aan processen, methoden en fasen omvat die nodig zijn om conflicten te transformeren tot duurzame, vreedzame relaties. (Lederach, 1997:20). Relaties, stelt hij, zijn de basis van het systeem en kunnen fungeren als begin- en eindpunt om dat systeem te begrijpen (ibid, 1997: 26). Behalve dat een focus op relaties het volgens Lederach mogelijk maakt een conflict beter te begrijpen, draagt zo'n focus ook bij aan contacten tussen de verschillende partijen in een conflict. Om het contact en daarmee de relaties tussen strijdende partijen te verbeteren, is het volgens hem van belang dat *peacebuilding* zich richt op verzoening.

Lederach beschouwt verzoening als het belangrijkste middel om tot een duurzame vrede te komen. Hij stelt dat verzoening als sociaal fenomeen voorgesteld kan worden als een plek waar strijdende partijen bijeenkomen. Deze plek wordt getypeerd door vier elementen die hij ontleent aan zijn christelijke achtergrond, namelijk waarheid, vergeving, gerechtigheid en vrede. Met het samenkomen op deze metaforische plek en met behulp van de vier elementen die deze plek typeren wordt aan strijdende partijen de mogelijkheid geboden om hun percepties, gevoelens en ervaringen met elkaar te delen, met als doel het creëren van nieuwe percepties en nieuwe gedeelde ervaringen (Lederach, 1997: 30). Het proces van verzoening kan in zijn theorie alleen duurzaam plaatsvinden over een langere periode. *Peacebuilding* activiteiten moeten er volgens Lederach op gericht zijn om een infrastructuur aan te leggen die het mogelijk maakt om naar verzoening toe te werken. Bovendien moeten ze gebaseerd zijn op de culturele context waarin de verzoening moet plaatsvinden.

De opvattingen van Galtung en Lederach sluit elkaar niet uit, ondanks het feit dat Galtung en Lederach verschillende standpunten innemen ten aanzien van de vraag of menselijk handelen wordt bepaald door structuren of door individuele keuzes en handelingen. Lederach zoekt hierin zelfs een middenweg, door te stellen dat onderlinge relaties bijdragen aan het creëren van structuren die samen het systeem vormen dat het conflict in stand houdt maar hier tevens een einde aan kunnen maken (Lederach, 1997: 26). Zowel in het werk van Galtung als in het werk van Lederach komt naar voren dat er voor duurzame vrede veranderingen nodig zijn in de samenleving waarin het conflict plaatsvindt. Zij stellen beiden dat het doel van *peacebuilding* meer is dan alleen het opbouwen van 'negatieve vrede' en dat het van belang is om niet alleen naar politieke en economische elementen in een samenleving te kijken maar naar alle elementen die kunnen bijdragen aan vrede.

Vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw ontstaat er een toenemende interesse in *peacebuilding*. De invulling die vanaf die tijd aan het concept *peacebuilding* wordt gegeven is minder holistisch dan de theorieën die Galtung en Lederach aandragen. Er ontstaat namelijk een paradigma, en

daarbinnen een model van peacebuilding, dat voor een groot deel gebaseerd is op liberale ideeën en dat de staat als belangrijkste actor in het peacebuilding proces aanwijst (Paris, 2004 Call & Cousens, 2007). Hier zal in het volgende hoofdstuk op ingegaan worden.

3. Theorieën over en kritieken op liberale peacebuilding

Vanaf de jaren negentig is er een toenemende interesse in peacebuilding. Die kon mede ontstaan door het einde van de koude oorlog, waarmee de tegenstellingen tussen twee internationale ideologische blokken, het liberale westen enerzijds en het communistische Oostblok anderzijds, werden opgeheven. Aan het einde van de koude oorlog ontstonden daardoor nieuwe mogelijkheden voor vredesactiviteiten in landen die tot dan toe afhankelijk waren van een van de twee ideologische blokken, maar deze situatie zorgde ook voor nieuwe conflicten (Paris, 2004: 17). Ook de wil en de mogelijkheden van de Verenigde Staten, de VN en andere internationale organisaties om een grotere rol te spelen in verschillende landen die zich in een conflict of postconflict situatie bevonden, namen in deze periode toe (Paris, 2004 Mac Ginty, 2008). Deze veranderingen gaven aanleiding tot nieuwe vragen over hoe duurzame vrede bereikt kan worden in landen die geteisterd worden door interne conflicten. In dit hoofdstuk zal dan ook ingegaan worden op het ontstaan van het liberale peacebuilding paradigma, het model dat hieruit tot stand gekomen is en de kritieken op liberale peacebuilding.

- *Peacebuilding vanaf de jaren '90*

In 1992 presenteerde de toenmalige secretaris-generaal van de Verenigde Naties Boutros Ghali het rapport 'An agenda for peace'. Dit werk wordt door veel auteurs beschouwd als de basis van het internationale paradigma van liberale peacebuilding (Richmond, 2009 Mac Ginty, 2008 Paris, 2004). In 'An agenda for peace' noemt Boutros Ghali als de doelstelling van peacebuilding 'het identificeren en het steunen van structuren die de vrede versterken en die de hervatting van vijandelijkheden verhinderen' (Boutros Ghali, 1992: 4). Hierbij baseert hij zich in zekere mate op het werk van Galtung (UN, 2010: 5). Net als Galtung gaat Boutros Ghali ervan uit dat er in een conflict sprake is van onderliggende structuren die het conflict in stand houden, maar dat die structuren ook kunnen bijdragen aan de transformatie van oorlog naar vrede. In tegenstelling tot Galtung, ziet Boutros Ghali echter een belangrijke rol weggelegd voor de staat. In 'An agenda for peace' draagt Boutros Ghali richtlijnen aan voor peacebuilding waarbij met name staat en democratie vooropstaan. Boutros Ghali stelt ten eerste dat 'respect voor de soevereiniteit en integriteit van elke staat de eerste voorwaarde is voor internationale vooruitgang' (Boutros Ghali, 1992: 4). Ten tweede stelt hij dat er een duidelijk verband bestaat tussen democratische gewoontes zoals de suprematie van het recht, de doorzichtigheid in de besluitvorming en de grondlegging van een echte vrede en veiligheid in een nieuwe en stabiele politieke orde (ibid, 1992: 13). De standpunten die Boutros Ghali inneemt zijn gebaseerd op liberale ideeën als de vrijheid van het individu en op universele mensenrechten. Hij stelt dat wanneer we de wortels van een conflict willen aanpakken, alles in het werk gesteld moet worden om het respect voor de rechten van de mens en voor de fundamentele vrijheden te versterken, om een duurzame economische en sociale ontwikkeling te bevorderen voor een grotere welvaart, om de ellende te lenigen en om het bestaan en gebruik van wapens voor massale vernietiging te beperken (ibid, 1992: 10).

Het idee dat het liberalisme en de structuren die hieruit voortvloeien leiden tot vrede, is niet nieuw (Paris, 2004 Quin & Cox, 2007). Het idee van liberale vrede werd al genoemd door filosofen uit de Verlichting die aan de wieg van het liberalisme stonden (ibid). De grondslagen achter het huidige idee van liberale vrede zoals dat hier besproken wordt, ontstonden echter na de eerste wereldoorlog en kennen, zoals Quin en Cox (2007) en Paris (2004) beargumenteren, hun grondslagen in de buitenlandpolitiek van de Verenigde Staten. Aan het einde van de eerste wereldoorlog pleitte de toenmalige president, Woodrow Wilson, voor een liberaal model van vrede. Hij stelde dat de wereld alleen vreedzaam kan zijn als er sprake is van stabiliteit. En dat er alleen stabiliteit kan zijn als er sprake is van vrijheid, rechtvaardigheid en politieke inspraak. De voorwaarden voor internationale vrede zijn volgens Wilson het beschermen van het recht van het individu en het recht van staten op democratisch zelfbeschikking (Wilson in Paris, 2004: 41). Wilson presenteerde deze ideeën in 1919 tijdens de vredesbesprekingen in Versailles . Deze ideeën zijn ondergebracht in de 'liberal peace thesis', die luidt dat democratische landen vredelievender zijn dan niet democratische, zowel in binnenlandse als in buitenlandse politiek (Paris, 2004:41).

Aan het einde van de koude oorlog werden deze ideeën van Wilson nieuw leven ingeblazen. De verklaring die Paris hiervoor geeft is dat het einde van de koude oorlog het einde was van een bipolaire wereldeenheid, hiermee een verandering teweegbracht in de globale machtsstructuur en daarmee ook in de wereldpolitiek. Met de val van het communistische Oostblok werd het liberalisme de dominante ideologie. Dit heeft er volgens Paris toe bijgedragen dat de actoren die zich bezighouden met peacebuilding, strategieën zijn gaan hanteren die voortkomen uit liberale ideeën (Paris, 2004: 34). Deze strategieën zijn, zoals ook door Boutros Ghali werd genoemd, gericht op de versterking van staatsinstituten en het promoten van democratie en van een vrijemarkteconomie (Paris, 2004: 19, Barnett et al, 2007: 51). Het internationale paradigma van peacebuilding wordt dan ook vaak aangeduid met liberale peacebuildingparadigma (Paris, 2004 Mac Ginty, 2008 Richmond, 2009). Door de dominantie van het liberalisme is ook dit liberale peacebuildingparadigma dominant.

Vanuit dit liberale vredesparadigma is door met name internationale organisaties zoals de VN een liberaal model van peacebuilding tot stand gebracht. In het liberale model van peacebuilding worden verschillende strategieën gehanteerd. In de praktijk zijn deze strategieën terug te voeren op drie pijlers. Deze pijlers zijn 'statebuilding'², het beschermen van mensenrechten, en ontwapening, demobilisatie en re-integratie van voormalige strijders (DDR³) (Barnet et all, 2007 Call & Cousens, 2007).

Statebuilding kan beschouwd worden als de belangrijkste pijler. Zoals ook terug te lezen is in 'An agenda for peace' staat in het liberale model de staat centraal. Het idee hierachter is dat de wereld geordend is in staten en dat een staat goed functioneert wanneer die staat een monopolie op geweld heeft. Vanuit dit standpunt wordt er veel belang gehecht aan sterke staatsinstituten, omdat die in deze visie nodig zijn om vrede te consolideren, doordat zij bijdragen aan het reduceren van geweld door

---

² Net als voor peacebuilding is ook hier voor de engelse term gekozen omdat dit niet ongebruikelijk is in nederlandse academische teksten

³ Deze afkorting is ontleent aan de engelse duiding van dit concept 'disarmament' 'demobilisation' en 'reintegration'

groepen in de samenleving die de staat nog niet onder controle heeft.

De tweede pijler van het liberale model is mensenrechten. In het liberale model is de staat verantwoordelijk voor het bewaken van mensenrechten. Bij statebuilding hoort het creëren van staatsinstituties zoals rechtbanken. Deze kunnen tegemoetkomen aan het leed dat slachtoffers is aangedaan en op deze manier bijdragen aan verzoening.

De derde pijler is het ontwapenen, demobiliseren en re-integreren van strijders (DDR), dat wordt beschouwd als belangrijke stap in een vredesproces. Hiervoor zijn twee redenen aan te wijzen. Ten eerste kunnen voormalige strijders wanneer zij niet volledig ontwapend en gedemobiliseerd zijn een gevaar vormen in fragiele vredessituaties (Barnett, et al 2007: 49) . Ten tweede heeft DDR een symbolische rol. Door middel van ontwapening en demobilisatie wordt een signaal afgegeven aan de samenleving dat voormalige strijders bereid zijn afstand te doen van geweld en het monopolie op geweld terug te geven de staat. Vaak gaan ontwapening en demobilisatie dan ook gepaard met ceremonies en rituelen zoals bijvoorbeeld in Mozambique, Sierra Leone en Bosnië maar ook in Colombia na de demobilisatie van de overkoepelende paramilitaire organisatie het AUC.

De ideeën die Boutros Ghali presenteert en het model van liberale peacebuilding dat hij voorstaat vinden veel weerklank bij internationale organisaties en westerse mogendheden die aanwezig zijn bij internationale vredesactiviteiten, ondanks hun grote onderlinge verschillen (Paris, 2004: 19, Barnett et al, 2007: 53). Deze consensus blijkt bijvoorbeeld uit de strategie die na 1990 is toegepast bij vredesmissies in zowel Angola, Rwanda, Cambodja, Liberia, Bosnië, Kroatië, Nicaragua, El Salvador, Guatemala, Namibië, Siërra Leone, Mozambique als Oost Timor. In al deze missies werd bijvoorbeeld meteen begonnen met het organiseren van verkiezingen en het versterken van staatsinstituties (Paris, 2004: 19).

Wanneer we kijken naar peacebuilding missies die plaats hebben gevonden in deze landen hebben er alleen in Angola, Rwanda en Liberia na de liberalisering processen grootschalige vijandigheden plaatsgevonden. Als peacebuilding niet meer zou omvatten dan het beëindigen van grootschalige vijandigheid, kan er inderdaad gesteld worden dat liberale peacebuilding in veel van deze gevallen succesvol is geweest. Toch blijkt uit de casussen van Angola, Rwanda en Liberia dat peacebuilding op basis van liberale vrede niet per se vrede brengt. Andere voorbeelden als bijvoorbeeld de problematiek met jeugdbendes in El Salvador, de rellen in Oost Timor waarbij twintigduizend personen op de vlucht sloegen en het hoge moordcijfer dat Guatemala nog steeds kent, laten zien dat het liberale model van peacebuilding ook niet altijd zoveel vrede brengt als bedoeld. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er veel kritieken is op liberale peacebuilding. Ook academische kritiek, die in de volgende paragraaf wordt behandeld.

- *Kritieken op de liberale vrede*

Het liberale model van peacebuilding is vanuit academisch perspectief onderhevig aan twee soorten kritiek. Ten eerste de kritiek die zich richt op het model van liberale peacebuilding zoals dat in de praktijk wordt toegepast en ten tweede de kritiek op het paradigma van liberale peacebuilding (Pugh in Mac Ginty, 2012: 11). Deze eerste vorm van kritiek wordt met name geformuleerd binnen het vakgebied van de internationale relaties en richt zich vooral op de verbetering van het bestaande model. Antropologen en sociologen bevinden zich eerder in de zogenaamde kritische hoek en zetten vraagtekens bij het idee van liberale vrede als zodanig. In deze paragraaf zal voornamelijk op deze laatste vorm van kritiek worden ingegaan.

De voornaamste kritiek op het model van liberale vrede is dat deze gebaseerd is op een ethnocentrisch westers ideaal. Zoals Mac Ginty stelt uit dit ethnocentrisme zich hier door westerse sociale, politieke en economische ideeën op te leggen in niet-westerse contexten (Mac Ginty, 2011: 30). Westerse peacebuilding interventies hanteren het model van liberale vrede en volgen hierbij vaak een vast programma. Op deze manier worden in bijvoorbeeld Bosnië, Oost-Timor, Bougainville, Mozambique en Sri Lanka dezelfde methoden gebruikt, gebaseerd op dezelfde westerse ideeën (ibid, 2008: 144).

Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit de elementen van peacebuilding die Boutros Ghali definieert als structuren.

De structuren die volgens Boutros Ghali nodig zijn om een transitie van oorlog naar vrede te maken zijn:

“De ontwapening van de voormalige tegenstanders en het herstel van de orde, of het inzamelen en de mogelijke vernietiging van wapens, de repatriëring van vluchtelingen, adviserende steun en opleiding van veiligheidspersoneel, toezicht op verkiezingen, ondersteuning van de bescherming van de rechten van de mens, hervormen of versterken van regeringsinstellingen of het bevorderen van formele en informele procedures van politieke inspraak” (ibid, 1992: 10).

Hiermee geeft hij alleen een vrij technische omschrijving van deze structuren, die in feite geen structuren, maar middelen zijn. Deze omschrijving heeft veel invloed op het liberale model van peacebuilding. Het liberale model van peacebuilding kan daarnaast beschouwd worden als een ‘one size fits all’ methode, of zoals Mac Ginty het noemt een ‘Ikea of peace’ (Mac Ginty, 2008: 145).

Liberale idealen worden door liberale denkers en beleidsmakers als nastrevenswaardig en de meest ideale vorm van samenleven gezien (Mac Ginty, 2010: 395 Quinn & Cox, 2007: 514). Liberale vrede gepromoot als hegemonisch ideaal kan worden beschouwd als een ideaalbeeld dat zowel bij draagt aan de legitimatie van interventie als aan hoe interventie eruit moet zien. Met interventie wordt hier niet alleen militair ingrijpen bedoeld, maar bijvoorbeeld ook de voorwaarden die worden gesteld aan leningen -zowel bilateraal, als door de Bretton Woods instellingen en door het ingrijpen van internationale gerechtshoven. In ‘An agenda for peace’ toont Boutros Ghali duidelijk de link aan tussen de legitimatie om te interveniëren in een conflictsituatie en het liberale gedachtegoed. Hij stelt dat ingrijpen gerechtvaardigd wordt door de gedachte dat sociale vrede net zo belangrijk is als strategische en politieke vrede en dat er een duidelijk verband bestaat tussen democratische gewoontes zoals de suprematie van het recht en de doorzichtigheid

in de besluitvorming en de grondlegging van een echte vrede en veiligheid in een nieuwe en stabiele politieke orde (Boutros Ghali, 1992: 9)

Wellicht komt dit ethnocentrisme en het expansieve karakter van het liberale gedachtegoed voort uit goede intenties. Sommige mensenrechten kunnen als nastrevenswaardig worden gezien en vrijheid wordt door veel mensen beschouwd als een groot goed. Het probleem is echter, zoals Mac Ginty laat zien, dat het liberalisme zoals dit wordt uitgedragen door internationale instituties een interveniërend en expansief karakter heeft, omdat het de bedoeling heeft individuen en instituties te hervormen (Mac Ginty, 2011: 31). Zowel de plicht om te interveniëren als het expansieve karakter komen voort uit het liberale geloof dat er universele waarden zijn die nastrevenswaardig zijn. Hierdoor worden zowel interventie als het belang van het verspreiden van het liberale gedachtegoed gelegitimeerd (Mac Ginty, 2008 Paris, 2004 Richmond, 2009)

Het probleem dat hierdoor kan ontstaan wordt vooral zichtbaar wanneer dit liberalisme botst met lokale culturele ideeën en gewoonten. Een bestudering van de situatie in Oost Timor laat bijvoorbeeld zien dat de focus op het opbouwen van een liberale staat niet heeft bijgedragen aan democratie. Doordat lokale normen en waarden en de overheid met elkaar in aanvaring kwamen, beschouwden veel groepen in de samenleving de staat niet langer als hun staat, waardoor zij hun betrokkenheid bij het vredesproces verloren (Boege et al. 2009: 26).

Zoals gezegd is in het liberale model een belangrijke rol weggelegd voor de democratische staat. Het liberale model komt immers voort uit de liberal peace thesis die stelt dat democratische staten minder gevoelig zijn voor gewelddadige conflicten dan niet-democratische. Maar ondanks dat liberale staten niet met elkaar in oorlog zijn, betekent dit niet dat liberale staten geweldloos zijn (Doyle in Mac Ginty, 2011: 27). Liberale staten gaan wel degelijk gewapende conflicten aan met niet-liberale staten, zoals bijvoorbeeld de Verenigde Staten met Irak en Afghanistan. Hiernaast maken veel liberale internationale instituties gebruik van dwangmaatregelen als economische en politieke sancties.

De middelen die door liberale instituties op internationaal niveau worden ingezet zijn dus niet vreedzaam. Dit is ook de reden dat Galtung de opvatting dat staten de belangrijkste actoren zijn en dat er niets boven de staat staat, bekritiseert. Galtung gaat zelfs verder dan dat. Hij stelt dat het huidige wereldsysteem van staten eigenlijk nooit kan leiden tot vrede (Galtung, 1996: 268). Hier is iets voor te zeggen. De praktijk van liberale peacebuilding leidt tot een paradoxale situatie, waarin de onbedoelde gevolgen en de manier waarop liberale vrede wordt geïmplementeerd niet overeenkomen met de ideeën die achter de liberale vrede verscholen gaan (Galtung, 1996 Mac Ginty, 2012 en Richmond, 2010). Interventies kunnen een belangrijke rol spelen in het beëindigen van direct geweld. Maar juist doordat de middelen die bij deze interventies ingezet worden, dwangmaatregelen als militaire interventie, structural adjustment programs en internationale gerechtshoven, gelegitimeerd worden door een liberaal ideaal, bestaat het gevaar dat het implementeren van liberale vrede juist cultureel en structureel geweld aanwakkert. En niet, zoals het uitgangspunt is, de vrijheid van het individu, een sterke democratische

rechtstaat en gelijke rechten die voorstanders van liberale vrede voor ogen hebben, bevordert (Mac Ginty 2011, Richmond 2010). Dwang is immers een vorm van geweld, en juist deze dwangmaatregelen kunnen tot veel onvrede leiden.

Paris deelt boven genoemd standpunt niet. Hij stelt dat liberale vrede nog altijd de beste optie is (Paris, 2004: 179). Volgens hem draagt het concept van positieve vrede niet bij aan het evalueren van peacebuilding initiatieven omdat het te breed is. De definitie van dit concept kent volgens hem geen grenzen, omdat in principe alles geweld kan zijn. Het doel van peacebuilding zoals Galtung dat formuleert is daardoor te ambitieus (Paris, 2004: 58). Paris legt het monopolie van peacebuilding bij internationale en nationale staatsinstituties en hij gaat niet in op de diepere culturele en structurele vormen van geweld die peacebuilding in de weg kunnen staan. Paris stelt dat er sprake is van een globale cultuur. In deze globale cultuur wordt gedefinieerd wie de belangrijkste actoren zijn in de wereldpolitiek, hoe deze actoren georganiseerd moeten zijn en hoe zij zich moeten gedragen. Vanuit dit standpunt is de staat zelf een culturele vorm die steeds gereproduceerd wordt omdat deze gezien wordt als de meest geschikte vorm om 'de samenleving' te organiseren (Paris, 2004: 35). Net als Boutros Ghali staat Paris een staatsgerichte benadering voor. Hij stelt dat het niet mogelijk is om buiten de staat om over peacebuilding te spreken omdat dit nu eenmaal de basis is waarop het systeem is gefundeerd.

Paris uit wel kritiek op de manier waarop liberale peacebuilding tot nu toe geïmplementeerd is. Hij stelt een alternatief voor, waarbij er eerst aandacht besteed moet worden aan het opbouwen van instituties voordat er aandacht besteed kan worden aan verkiezingen en het openen van de markt. In plaats van een snelle transitie naar een liberale staat door middel van liberalisering van het politieke en het economische domein, stelt hij dat het van belang is dat er eerst wordt toegewerkt naar politieke stabiliteit en het creëren van een effectief bestuur van het gebied waarin de staat actief is (Paris, 2004: 187). Zijn argument is dat op korte termijn gewacht moet worden met liberalisering en dat politieke en economische vrijheid moet worden ingeperkt totdat de voorwaarden aanwezig zijn voor een geleidelijke en minder riskante transitie naar een markt economie (ibid, 188). Deze benadering noemt hij '*institutionalization before liberalization*'.

In tegenstelling tot Galtung, verwerpt ook Richmond het idee van de staat als actor in peacebuilding niet. Hij is echter wel kritischer dan Paris over de rol die staats en liberale instituties spelen in het peacebuilding proces. Net als Mac Ginty stelt hij dat er in het liberale model tegemoet moet worden gekomen aan de alledaagse realiteit (Richmond, 2010 Mac Ginty, 2008), omdat tot nu toe het liberale model van vrede nog niet heeft geleid tot de gewenste uitkomsten. Richmond (2010) stelt dat in veel situaties staats en democratische instituties overgenomen zijn door bestaande elites en dat er in veel gevallen liberale luchtballonnen zijn ontstaan rondom de belangrijkste steden waar liberale instituties gevestigd zijn, echter met een beperkt bereik buiten deze gebieden (ibid, 2010: 667). Liberale instituties worden vaak zowel ideologisch als materieel in beslag genomen door degenen die directer toegang hebben tot deze instituties en het internationale liberale terrein (ibid). Het liberale model wordt vaak

zonder enige reflectie toegepast binnen een land als een techniek om macht en legitimiteit te verwerven voor de territoriale staat en niet als een technologie voor ontwikkeling op individueel niveau – op het niveau van het ‘zelf’ (ibid).

Richmond stelt dat de focus op het versterken van de staat niet per se leidt tot ontplooiingsmogelijkheden van het individu. Zijn kritiek is dan ook dat de focus op de staat die centraal wordt gesteld door voorstanders van de liberale vrede, niet tegemoetkomt aan de lokale alledaagse belangen en strategieën van mensen die zich in de transitie van oorlog naar vrede bevinden. Een kritiek die ook wordt gedeeld door Lederach, die stelt dat peacebuilding geworteld moet zijn in, en vormgegeven moet worden door, de ervaringen en subjectieve realiteit van de rechtstreeks betrokkenen. In de staatgerichte benadering van het liberale peacebuildingmodel is dat niet altijd het geval (Lederach, 1997: 24). Hierin komt de paradox naar voren die al eerder is genoemd, namelijk dat de onbedoelde gevolgen en de manier waarop liberale vrede wordt geïmplementeerd, niet overeenkomen met de ideeën die achter de liberale vrede verscholen gaan.

Liberale peacebuilding is een belangrijk concept omdat het veel invloed uitoefent op het beleid van natiestaten die zich in een transitie bevinden van oorlog naar vrede. Er kan echter geconcludeerd worden dat liberale peacebuilding niet afdoende is, omdat het tot op heden niet de uitkomsten biedt die voorstanders van dit model voor ogen hebben. Bovenstaande kritiek richt zich voornamelijk op de disjunctie die bestaat tussen het liberale model van vrede en de alledaagse realiteit waarin peacebuilding plaatsvindt. Op basis van de kritieken kunnen we dan ook stellen dat liberale peacebuilding niet tegemoet komt aan de alledaagse praktijk waarin peacebuilding plaatsvindt en geen antwoord geeft op structurele en culturele vormen van geweld, waardoor het niet leidt tot positieve vrede. Voordat er in gegaan kan worden op de Colombiaanse casus is het dan ook van belang om in te gaan op de rol van lokale en alledaagse processen en strategieën die met peacebuilding gepaard gaan.

4. Liberale peacebuilding en de 'everyday'

In het vorige hoofdstuk is aan bod gekomen dat liberale peacebuilding de alledaagse praktijk geen recht doet. In dit hoofdstuk zal het concept de 'everyday' behandeld worden. Maar eerst zal uiteengezet worden waarom voor dit concept is gekozen.

Zoals in het vorige hoofdstuk is gebleken, richten kritieken op de liberale vrede zich vooral op de disjunctie tussen liberale ideeën over peacebuilding op internationaal niveau en lokale ideeën en ervaringen. Bij die disjunctie speelt globalisering een grote rol. Er bestaat geen eenduidige definitie van globalisering, maar Inda en Rosalda definiëren dit fenomeen als een toenemende globale verbondenheid (Inda en Rosalda, 2008: 7). Deze definitie wordt gedeeld door Appadurai, die globalisering omschrijft als een toename in verschillende 'stromen' over de wereld. De stromen die hij onderscheidt zijn goederen, kapitaal, mensen, technologie en ideeën (Appadurai, 2008). Door globalisering vindt er een snellere uitwisseling plaats tussen deze stromen. Het probleem dat Appadurai benoemt, is echter dat deze stromen niet met een gelijke snelheid over de wereld worden verspreid (ibid). Een voorbeeld van deze verschillende tempo's met betrekking tot peacebuilding, is dat technologie, zoals bijvoorbeeld geavanceerde wapens afkomstig uit de internationale wapenhandel, snel zijn weg vindt naar lokale gemeenschappen. Ideeën over liberale peacebuilding daarentegen, vinden niet zo snel -of helemaal geen- weerklank in deze gemeenschappen. Globalisering levert lokaal dus wel wapens op, maar geen liberale peacebuilding. Zo draagt globalisering bij aan het conflict, in plaats van aan peacebuilding.

Zoals blijkt uit de kritiek van Mac Ginty, die in het vorige hoofdstuk aan bod is gekomen, wordt de manier van samenleven die voortkomt uit het liberalisme door veel westerse internationale instituties beschouwd als de meest legitieme. Dit liberalisme heeft dan ook een expansief karakter, er zou zelfs gesteld kunnen worden dat het liberalisme een vorm is van cultureel imperialisme, namelijk 'het verspreiden van westerse culturele waarden over de rest van de wereld' (Inda en Rosalda, 2008: 28). Een kritiek op liberale peacebuilding luidt dat, vanuit het perspectief van internationale liberale instituties, het falen van het creëren van vrede te wijten is aan lokale samenlevingen, aan lokale culturen en aan de lokale politiek. Als liberale peacebuilding niet slaagt, is het de lokale staat die faalt, de lokale samenleving die niet functioneert en de lokale cultuur die corrupt is (Brown, 2013: 135). Zoals in het vorige hoofdstuk naar voren is gekomen is het model van liberale peacebuilding vooral een top down benadering waarbij weinig aandacht is voor lokale processen en strategieën.

In het liberale model van vrede is echter wel degelijk steeds meer aandacht voor lokale processen van peacebuilding, maar ook deze aandacht is gericht op het implementeren van liberale ideeën. Zo wordt in het rapport 'United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines' uit 2008 gesteld dat:

"National and local ownership is critical to the successful implementation of a peace process. In planning and executing a United Nations peacekeeping operation's core activities, every effort should be made to promote national and local ownership and to foster trust and cooperation between national actors.

Effective approaches to national and local ownership not only reinforce the perceived legitimacy of the operation and support mandate implementation, they also help to ensure the sustainability of any national capacity once the peacekeeping operation has been withdrawn” (United Nations 2008, p. 36).

Uit bovenstaande quote blijkt dat het liberale model niet succesvol is als het niet gelegitimeerd wordt door lokale partijen. Er bestaat dus wel degelijk enige sensitiviteit voor lokale processen, maar de 'local' blijft, vanuit het perspectief van liberale peacebuilders, een storende factor tot het moment dat hij/zij ook liberaal wordt. (Richmond, 2009: 7).

Een korte opmerking over het begrip lokaal als analytisch concept – een uitgebreide bespreking van dit begrip valt buiten het bereik van deze scriptie. Dit concept impliceert een dichotomie tussen lokaal en globaal waarbij sprake is van eenrichtingverkeer. Dominante westerse ideeën worden hierbij gezien als globaal, en van invloed op het lokale, terwijl een tegenovergestelde beïnvloeding niet wordt waargenomen. Een antropologische benadering van globalisering laat daarentegen zien dat er bij globalisering, en dus ook bij liberale peacebuilding, sprake is van een wisselwerking, waarbij globale processen invloed hebben op het lokale leven en lokale ontwikkelingen op hun beurt op globale processen (Inda en Rosalda, 2008: 12). Deze wisselwerking komt tot stand in het dagelijks leven van mensen, in de 'everyday'.

- *De 'everyday'*

De 'everyday', letterlijk 'het alledaagse', maar hier in figuurlijke zin gebruikt, is als analytisch concept niet eenvoudig te definiëren. Het omvat internationale, lokale, sociale, economische, politieke en culturele aspecten, en heeft betrekking op elementen als 'structure', 'agency', emoties, gevoelens, instituties, discours, verzet en macht (Highmore, 2002 Richmond, 2010). Het concept ligt ten grondslag aan de etnografie, zoals Malinowski, de grondlegger van deze discipline stelde: 'Antropologen moeten zich ten eerste onderdompelen in het dagelijks leven van de mensen die zij bestuderen' (Malinowski in Highmore, 2002: 8). Het belang van de wisselwerking tussen globale processen en het lokale leven zoals dit plaatsvindt in de 'everyday' blijkt ook uit de kritieken op liberale peacebuilding zoals die in hoofdstuk 3 aan de orde zijn gekomen. Om vanuit antropologisch perspectief in te gaan op die kritieken zal dan ook het concept van de 'everyday' worden besproken.

Lefebvre stelt dat de 'everyday' als analytisch concept beschouwd kan worden als een niveau van de sociale realiteit. Met behulp van dit concept kan de situatie van individuen en groepen in relatie tot verschillende niveaus in het sociale leven (macro en micro) bestudeerd worden (Lefebvre, 2002 [1961]: 51). Lefebvre definieert de 'everyday' als een gebied waarin individuen niet zozeer externe factoren, maar hun 'individuele zijn' als 'zone van demarcatie' nemen - als verbindingspunt tussen de factoren in hun leven waar zij invloed of juist geen invloed op kunnen uitoefenen (Lefebvre, 2002 [1961] 66). Dat wil zeggen dat individuen betekenis geven aan structuren op basis van hun individuele ervaringen, ideeën en percepties

en dat individueel handelen met betrekking tot deze structuren wordt bepaald door deze ervaringen, ideeën en percepties.

De Certeau, die zoals Richmond stelt na Lefebvre geldt als een van de belangrijkste denkers over het concept van de 'everyday', laat zien dat dit niet alleen bewuste processen zijn. Hij stelt dat handelingen in het dagelijks leven variabel, repetitief en onbewust plaatsvinden (De Certeau in Richmond, 2010: 676). De Certeau stelt dat individuen onbewust hun weg kiezen in de 'everyday' en plaats proberen te maken voor hun eigen activiteiten, terwijl ze onbewust rekening houden met structuren en instituties. Mensen hebben de mogelijkheid om zich aan te passen aan structuren en instituties en deze – al dan niet bewust - te incorporeren in hun leven. Zij hebben echter ook de mogelijkheid om hier verzet tegen te bieden en/of deze aan te passen aan hun eigen behoeften. Op deze manier reflecteren zij onbewust deze structuren en instituties in plaats van dat zij deze als vanzelfsprekend beschouwen (ibid). Deze processen vinden plaats in het dagelijkse leven en door dagelijkse ervaringen.

Highmore stelt dat de belangrijkste vraag in de sociale wetenschappen ten aanzien van het concept de 'everyday' gaat over de dualiteit van verzet en/of macht (Highmore, 2002: 5) Deze vraag luidt 'draagt de 'everyday' bij aan conformiteit of is het de plek waar conformiteit wordt verworpen?' Of, in andere woorden, is de 'everyday' een domein van onderwerping aan machtsrelaties of juist de plek waarop deze relaties worden aangevochten? In de eerste optie wordt de nadruk gelegd op sociale structuren als zodanig, op instituties en op discours en worden deze sociale structuren gezien als domein van macht die de 'everyday' bepaalt. In de tweede optie wordt de nadruk gelegd op de 'agency' van individuen in het dagelijks leven (vormen van verzet, nonconformiteit, acceptatie en passiviteit ten opzichte van sociale structuren) (ibid).

In deze scriptie wordt de 'everyday' gedefinieerd als een domein waarin zowel structurele als actorgerichte elementen een rol spelen. Aan de ene kant worden individuele ervaringen, ideeën, percepties en handelingen bepaald door structuren. Aan de andere kant hebben individuen op basis van ervaringen, ideeën en percepties ook de mogelijkheid om zelf vorm te geven aan de manier waarop zij met deze structuren omgaan of zich hier tegen te verzetten. Het is van belang om deze wisselwerking te begrijpen om in de analyse dieper in te kunnen gaan op het effect van liberale ideeën op peacebuilding. In de volgende paragraaf zal ingegaan worden op de bespreking van de 'everyday' in relatie tot peacebuilding op basis van het werk van Nordstrom en Richmond.

- *De 'everyday' van peacebuilding*

Liberale peacebuilding richt zich op het versterken van instituties om structuren aan te brengen in de samenleving, het is een structurele benadering. Op deze manier, wordt verondersteld, dringen de ideeën die achter liberale peacebuilding verscholen gaan door tot lokale gemeenschappen, waardoor deze instituties en de vrede die zij waarborgen als vanzelf als legitiem gezien gaan worden. De kritieken op liberale peacebuilding zoals die in het vorige hoofdstuk zijn genoemd, laten echter zien dat dit in de praktijk niet altijd op deze manier werkt. Een van de redenen daarvan is dat, zoals Lefebvre, De Certeau en Highmore laten zien, mensen in de 'everyday' zelf betekenis geven aan structuren die van bovenaf worden opgelegd (Lefebvre, 2002 De Certeau 1984, Highmore, 2002).

Richmond definieert de 'everyday' in relatie tot peacebuilding bijvoorbeeld als een plaats waar individuen en gemeenschappen leven, en in hun lokale omgeving politieke strategieën ontwikkelen met betrekking tot de staat en internationale ordeningsmodellen (Richmond, 2010: 670). De 'everyday' is volgens hem vooral een plek waarin politiek en het alledaagse samenkomen. Hij onderschrijft hierbij de opvatting van De Certeau dat individuen een zekere mate van autonomie hebben om zelf betekenis te geven aan instituties en machtsrelaties waaraan ze onderworpen zijn. Richmond beschouwt de 'everyday' als een plek van lokale berusting, van lokale coöptatie, maar ook van meerdere en vaak verborgen vormen van verzet (ibid, 2010). Ook schetst Richmond de mogelijkheid van een hybride vorm, waarin lokale strategieën van peacebuilding voortkomende uit de alledaagse praktijk en liberale peacebuilding, samenkomen. Dit is bijvoorbeeld het geval in Somaliland en het Zuid-Pacifische eiland Bougainville, waar statebuildingprocessen voortgekomen zijn uit lokale peacebuilding initiatieven en gebaseerd zijn op lokale ideeën (zie Boege et al. 2009). Hiermee geeft Richmond een louter politieke omschrijving van de 'everyday', terwijl zoals Nordstrom laat zien, peacebuilding in de 'everyday' niet alleen een politieke dimensie kent.

Nordstrom geeft een andere betekenis aan de rol van de 'everyday' in peacebuilding. Zij stelt dat:

“Peace begins when people find violence the worst threat of all. With this, the fears and beliefs in force wane and support for violent solutions withers as a search for creative non-aggressive solutions waxes. This isn't merely a political process. It is forged in the center of daily life. It is carried through simple conversations and philosophical debates; crafted in art and reproduced in music; relayed in folktales and honed in literature” (Nordstrom 2004:181).

Nordstrom baseert haar standpunten op veldwerk in Mozambique en beschouwt oorlog als een cultureel systeem dat gereproduceerd wordt in het dagelijks leven waar het impact heeft op het menselijke zijn. Ondanks dat elites en politieke instituties een belangrijke rol spelen bij een transitie naar vrede, is het in de 'everyday' dat de effecten van oorlog merkbaar zijn, waar verzet geboden wordt en waar uiteindelijk een einde gemaakt wordt aan oorlog (Nordstrom, 1998: 103). Mensen lijden onder de verwoestingen van oorlog en worden veranderd doordat zij gedwongen worden om te reageren op gewelddadige

gebeurtenissen, maar zij worden niet gecontroleerd door deze ervaringen. Ze verzetten zich tegen de onderdrukking van geweld; zij recreëren leefbare werelden en een eigen politieke identiteit (ibid). Nordstrom stelt dat het 'zelf', de cultuur en de realiteit (re)generatief zijn, omdat mensen de uiteindelijke controle hebben over de productie van de realiteit en hun plek hierin. Zij ziet dit als een interactief proces. Mensen produceren cultuur, en worden geproduceerd in en door culturele processen (ibid, 1998: 110). Mensen voeren oorlog, maar zijn ook in staat om weerstand te bieden aan oorlog en een bijdrage te leveren aan vrede - los van politieke instituties. De 'everyday' is volgens haar een plek waar mensen door middel van creativiteit zich verzetten tegen geweld en op die manier bijdragen aan vrede.

De 'everyday' wordt volgens haar bevindingen gevormd door een plek waar de 'mundus imaginalis' of de creatieve verbeelding een bijdrage levert aan het vormgeven van het dagelijks leven. Met de volgende quote van een van haar respondenten laat zij de kracht zien die hieruit voortvloeit:

“So after the attacks we come home ... to what? To less than nothing. Our town is burned, our houses and all our possessions gone, our fields destroyed, our animals killed. Worst, people in the community, in our families, well, some didn't survive. What do we do, rebuild our communities? With what? All we have is ruins. How? Like it was before: open to yet more attacks? With what faith—that somehow our good will win out, like it did in the last attack? But if we leave it like this, if we give up, the war wins. So we have to make our lives again. We have to imagine a future, a future safe from war, and then try to make it” (in Nordstrom, 1998: 111).

Het tenietdoen van geweld en daarmee het brengen van vrede komt volgens Nordstrom dan ook niet tot stand door instituties, maar door initiatieven in het dagelijkse leven zoals het doorgaan met bezigheden die voor het conflict in het dagelijkse leven een rol speelden, of het opbouwen van een nieuw leven wanneer het conflict ten einde is. Zij stelt dat voor veel Mozambiquanen geldt dat creativiteit een belangrijke rol speelde in het verzet tegen geweld. Door middel van het naast elkaar plaatsen van het slechte leven in de oorlog en ideeën over hoe het leven zou moeten zijn, richten zij zich niet op destructieve idealen van wraak, maar creëerden zij een nieuwe wereld (Nordstrom, 1998: 118).

Uit het werk van Richmond en Nordstrom wordt duidelijk dat individuen instituties die gebaseerd zijn op het creëren van vrede niet zomaar als vanzelfsprekend beschouwen, maar dat zij, zoals Nordstrom laat zien, buiten instituties om op creatieve manieren een bijdrage kunnen leveren aan het bewerkstelligen van vrede. Of, zoals Richmond aantoont, zelf vorm kunnen geven aan de instituties die bijdragen aan vrede.

Mac Ginty stelt dat het van belang is om het 'lokale' niet te romantiseren (Mac Ginty, 2011). Dit geldt ook voor de 'everyday', want net als vrede, komt ook geweld tot stand in de 'everyday' en maakt het zoals Nancy Scheper-Hughes en Philip Bourgois in het boek 'Violence in War and Peace: An Anthology' laten zien, zelfs een belangrijk deel uit van die 'everyday' (Scheper-Hughes en Bourgois, 2004).

De opmerking van Mac Ginty is belangrijk, ook voor de analyse van de Colombiaanse casus zoals die in hoofdstuk 5 zal plaatsvinden. Bij het bekritisieren van institutionele benaderingen van peacebuilding

bestaat namelijk het gevaar het lokale, traditionele en inheemse te beschouwen als organisch, natuurlijk, duurzaam, authentiek en goed. Het moderne of internationale wordt dan gekarakteriseerd als gemaakt, niet-natuurlijk, niet-authentiek, niet duurzaam en daarmee ook slecht (Mac Ginty, 2011: 51). Dit gevaar is ook aanwezig bij de beschouwing van peacebuilding met behulp van het concept de 'everyday'.

De verschillende benaderingen van de 'everyday' zoals die hierboven zijn behandeld en de wisselwerking tussen structuren en individuele handelingen, spelen belangrijke rollen in de discussie over de liberale peacebuilding. Ten eerste ontstaat zo de mogelijkheid in te gaan op de theorieën van Galtung en Lederach, omdat ook in deze theorieën de verschillen tussen een structurele en een actorgerichte benadering naar voren komen. Ten tweede biedt dit concept de ruimte om in te gaan op kritiek op liberale peacebuilding. Zoals is gebleken betreft deze kritiek voor een groot gedeelte het probleem dat liberale peacebuilding geen rekening houdt met de 'everyday' van degenen die met deze peacebuilding geconfronteerd worden. Deze discussies zullen dan ook deel uitmaken van de analyse van de Colombiaanse casus. In het volgende hoofdstuk zal eerst dieper ingaan worden op deze casus.

5. Peacebuilding in Colombia

In dit hoofdstuk wordt het Colombiaanse conflict nader beschouwd. De eerste paragraaf schetst kort de achtergrond. Het tweede gedeelte is een beschrijving van het Colombiaanse overheidsbeleid en de invloed die het internationale liberale peacebuilding-paradigma hierop heeft. Het laatste gedeelte behandelt de 'everyday' van peacebuilding in Colombia.

- *Achtergrond van het conflict*

Colombia is de oudste democratie van Latijns-Amerika, maar kent tevens het langstlopende conflict op het westelijk halfrond. Een situatie die de liberale peace thesis van Wilson weerspreekt, want in deze thesis wordt, zoals hierboven aangehaald, geponeerd dat democratische landen vredelievender zijn dan niet-democratische in zowel hun buitenlandse als in hun binnenlandse politiek (Paris, 2004).

Het geweld in Colombia komt niet voort uit een eenduidig conflict, zoals een botsing van etnische of van economische belangen. Het wordt beïnvloed door verschillende factoren en verschillende historische processen (Gonzales, 2004 Theidon, 2007). In de loop der tijd is dit conflict van een strijd tussen marxistische revolutionairen tegen het toenmalige politieke systeem dat in stand werd gehouden door rijke grondeigenaren, getransformeerd tot een bloedige strijd tussen het nationale leger, paramilitairen, guerrilla bewegingen, binnenlandse elites en internationale actoren.

Gonzales wijst op twee historische verschijnselen die ten grondslag liggen aan het conflict (ibid, 2004: 11). Het eerste verschijnsel is dat het merendeel van Latijns-Amerika er in de jaren vijftig in is geslaagd om agrarische hervormingen en herverdeling van land en eigendom door te voeren. Deze waren nodig omdat er grote sociale verschillen bestonden tussen rijke families van Spaanse afkomst en landloze boeren van gemengde afkomst, wat resulteerde in veel sociale onvrede. In Colombia echter hebben deze hervormingen niet plaatsgevonden en verplaatste een landloze arme klasse zich naar gebieden die niet werden opgeëist door rijke landeigenaren. Het tweede verschijnsel is dat de invloed van de staat ongelijk verdeeld was over de verschillende regio's in het land (ibid).

Door deze ongelijke verdeling van grond - en de ongelijke verdeling van de invloed van de staat - ontstond een vete tussen de liberale en de conservatieve partij, waarbij de conservatieve partij werd gesteund door rijke families van Spaanse afkomst en de liberale partij door armere Colombianen met een gemengde afkomst. Deze vete resulteerde in de jaren '50 in een periode van geweld die 'La Violencia' wordt genoemd. Tweehonderdduizend personen vonden in dit decennium de dood.

Guerrillagroepen als de Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC), Ejército de Liberación Nacional (ELN) en de M-19 werden in de jaren '60 opgericht. Deze bewegingen begonnen als ideologische groeperingen die zich inzetten voor de verdediging van de landloze armen. De FARC is de oudste en nog steeds meest actieve guerrillagroep. Vanaf hun ontstaan hebben deze bewegingen zich veelal geconcentreerd op het platteland.

Om lokale gemeenschappen en onroerende goederen te verdedigen tegen banditisme en guerrilla's en de inadequate wijze waarop de staat op dit geweld reageerde, vormde rijke grondeigenaren paramilitaire groepen. Deze verenigden zich onder de naam Auto Defensas de Colombia (AUC) en vulden het vacuüm dat ontstond doordat de staat in veel (rurale) gebieden geen geweldsmonopolie uitoefende (Gonzales, 2004: 14).

Toen in de jaren '80 de 'drug boom' op gang kwam, veranderde de balans tussen de verschillende partijen in het conflict. Hoewel de FARC zich niet direct bezighield met de drugsproductie, profiteerde deze beweging steeds meer van het heffen van belastingen op logistiek en handel van drugs. Door deze belastinginkomsten verkregen zij de financiële middelen om hun militaire macht op te bouwen. De territoriale verdeling waarin de gewapende groeperingen actief waren veranderde ook in deze periode. De guerrillabewegingen begonnen te opereren in rijkere gebieden en in gebieden waar een snelle economische expansie plaatsvond. Deze gebieden waren economisch meer geïntegreerd in de nationale en internationale markten, en kenden een zekere mate van institutionele aanwezigheid van - en sociale regelgeving door - lokale en regionale overheden (Gonzales, 2004). Hiermee breidden zowel guerrilla's als paramilitairen hun invloedssfeer uit.

De militante bewegingen groeiden in de jaren '80. Een groot aantal van hen stond in contact met de drugskartels en criminele organisaties. Als gevolg van de betrokkenheid bij criminele activiteiten van sommige van deze groepen, werden de paramilitaire groepen in 1987 verboden. Ze zijn toen echter niet gedemobiliseerd en bleven actief als illegale gewapende groeperingen.

Vanwege de geografische expansie van de guerrillabewegingen en de toenemende betrokkenheid van guerrilla's en paramilitairen bij de productie en handel in drugs, werden hun confrontaties frequenter en gewelddadiger. De drugshandel heeft geleid tot een intensivering van de agrarische conflicten op het platteland. Zo kochten producenten van narcotica grote lappen grond in rurale gebieden met als doel geld wit te wassen (Theidon, 2007: 70). Zij verdreven en vermoordden lokale boeren en landloze arbeiders omdat zij veronderstelden dat deze sympathiseerden met de guerrilla's. Steeds meer burgers werden slachtoffer van het geweld tussen het nationale leger, paramilitairen, de guerrilla's en 'narco trafficers' (Gonzales, 2004:13).

Alle partijen hebben zich schuldig gemaakt aan mensenrechtenschendingen. Amnesty International stelt dat er in de laatste twintig jaar zeventigduizend mensen de dood hebben gevonden. Duizenden zijn verdwenen, gekidnapt, gemarteld of onder druk gerekruteerd door gewapende groepen (Anaya, 2007: 179).

- *Liberale peacebuilding in Colombia*

De Colombiaanse overheid heeft in de geschiedenis van het conflict verschillende strategieën gehanteerd om vrede te bewerkstelligen. Oorlogsstrategieën met als doel gewapende groeperingen te decimeren en vredesstrategieën zoals vredesbesprekingen om een oplossing te vinden voor het conflict (Bouvier, 2009: 9). Hieronder zullen de overheidsstrategieën vanaf 2002 worden behandeld. Vanaf deze periode worden in Colombia zowel het jargon als de strategieën gehanteerd van liberale peacebuilding (Priëto, 2012: 532).

De nationale peacebuilding initiatieven van de Colombiaanse overheid kunnen dan ook niet los gezien worden van internationale ontwikkelingen op het gebied van peacebuilding. Zoals bij de bespreking van de liberale vrede naar voren is gekomen is dit ook niet verwonderlijk, omdat deze voortkomen uit het wereldwijd dominantie paradigma van liberale peacebuilding. De invloed van 'Plan Colombia' op het huidige peacebuilding beleid is een goed voorbeeld van de manier waarop internationale liberale peacebuilding ideeën van invloed zijn in Colombia.

'Plan Colombia' is deels bedacht door Pastrana, de voorganger van president Uribe, als een toevoeging aan de toenmalige vredesonderhandelingen met de ELN en de FARC (Henderson, 2011: 4). Pastrana presenteerde dit plan onder de naam 'Plan voor de vrede, welvaart en versterking van de staat' (Plan para la paz, prosperidad y fortalecimiento del Estado) als een soort Marshall plan voor Colombia (Jones, 2009: 355). Het vond weerklank bij de Europese Unie maar vooral ook bij de Verenigde Staten, want het paste in de Amerikaanse 'war on drugs'. Onder Amerikaanse druk werd dit plan herdoopt tot '*Plan Colombia*'.

Tijdens de verkiezingen van 2002 was er een toenemend aantal Colombianen dat opriep tot vrede. Door de mislukte vredesbesprekingen onder president Pastrana waren er steeds meer sectoren in de Colombiaanse samenleving die openstonden voor een leider met een andere aanpak van het geweld (Theidon, 2007: 72). De presidentskandidaat Alvaro Uribe beloofde deze andere aanpak. Zo bestempelde hij de guerrilla bewegingen tot terroristische organisaties en zou hij niet met hen onderhandelen. Ook zou hij hervormingen doorvoeren die bijdragen aan vrede. Uribe werd gekozen tot president en het politieke programma dat hij opstelde wordt 'democratic security reform' genoemd. Het doel van dit beleid, zoals dat geformuleerd staat in een rapport van het Colombiaanse ministerie van defensie, is het versterken van de rechtstaat in het gehele land door middel van het versterken van staatsinstituties, het versterken van democratie, het versterken van juridische instellingen en het stimuleren van actieve participatie van burgers in zaken van gemeenschappelijk belang (Ministerio de defensa nacional, 2003: 12).

'*Plan Colombia*' heeft, zoals Henderson (2011), Petras (2011) en Jones (2009) laten zien, een belangrijke rol gespeeld in de uitvoering van de 'democratic security reform'. In 2000 zegde de Amerikaanse overheid een biljoen euro toe, onderdeel van een vijfjarenplan van 5,4 biljoen euro. Tachtig procent was bedoeld voor de versterking van het Colombiaanse leger (Jones, 2009: 355). De aandacht voor Colombia nam nog meer toe na de aanslagen van 11 september 2001. Na deze gebeurtenissen kwamen de FARC en ELN op de lijst van terroristische organisaties van de VS te staan en was '*Plan Colombia*' niet alleen

meer onderdeel van de 'war on drugs' maar ook van de 'war on terror'. Dit versterkte de militaire dimensie van *'Plan Colombia'* nog meer (Henderson, 2011 Jones, 2009).

Deze focus op militaire doelstellingen suggereert dat de 'democratic security reform' en *'Plan Colombia'* niet zozeer onder de noemer peacebuilding vallen, maar eerder in de categorieën die in het internationale jargon peacekeeping en peacemaking worden genoemd. Hieronder wordt aan de hand van de eerdergenoemde drie pijlers van liberale peacebuilding, namelijk statebuilding, DDR en een focus op mensenrechten, aangetoond dat zowel 'democratic security reform' als *'Plan Colombia'* wel degelijk belangrijke elementen bevatten die omschreven kunnen worden als liberale peacebuilding.

Naast de versterking van de staat, een belangrijke pijler van de liberale vrede, is een ander belangrijk onderdeel van de 'democratic security reform' de demobilisatie van voormalige strijders. Enerzijds gaat het hierbij om collectieve demobilisatie van paramilitairen na het vredesakkoord, anderzijds om individuele demobilisatie van guerrillastrijders die deserteren en zichzelf aangeven bij de autoriteiten. Collectieve demobilisatie is onderdeel van een vredesovereenkomst tussen paramilitairen en de overheid, zoals deze plaats heeft gevonden na het vredesproces met het AUC. In 2002 startte de regering onder president Uribe vredesonderhandelingen met het AUC, waarbij zij de ontwapening, demobilisatie en re-integratie van voormalige strijders uit deze beweging promootte. Dit leidde in 2004 tot een vredesakkoord waarna het collectieve demobilisatieprogramma van start ging. Ook individuele demobilisatie van strijders van guerrillabewegingen nam toe. Door middel van het stimuleren van desertie probeert ook nu nog de overheid het aantal strijders te reduceren om militaire bewegingen in een positie te brengen waarin overgave als enige keuze overblijft (Bernal in Anaya, 2007: 180). De doelstelling van de overheid ten aanzien van individuele demobilisatie is het verzwakken van de machtspositie van gewapende groepen, zoals met name de FARC. De overheid biedt strijders wanneer zij deserteren de mogelijkheid om een demobilisatie, ontwapening en re-integratie programma te volgen, zodat elke gedemobiliseerde strijder een gewapende vijand minder is (Anaya, 2007: 179).

Een derde punt, gebaseerd op de derde pijler van liberale peacebuilding namelijk gerechtigheid, is de invoering van de 'justice and peace law'. Deze wet is onder druk van de internationale gemeenschap ingevoerd om tegemoet te komen aan een internationale benadering van gerechtigheid en bevat het recht op waarheid, gerechtigheid en vergoeding voor slachtoffers, die in de andere twee pijlers onvoldoende aandacht kregen (Theidon, 2007). Het blijft echter de vraag in hoeverre deze maatregelen effect hebben op het dagelijks leven van degenen die ermee te maken hebben.

- *De 'everyday' in Colombia*

In de vorige paragraaf is aan de orde gekomen dat het model van liberale peacebuilding veel invloed heeft gehad op het Colombiaanse overheidsbeleid. De vraag blijft echter hoe het liberale model van peacebuilding in het alledaagse leven resoneert. Welke invloed heeft het hier en hoe staan de betrokkenen er tegenover? In deze paragraaf zullen op basis van de onderzoeken van Priëto, Theidon en diverse andere onderzoekers in opdracht van Pax Christi, de alledaagse percepties van, ideeën over en ervaringen met het liberale overheidsmodel van peacebuilding worden besproken.

Ondanks dat er verschillende maatschappelijke organisaties, NGO's en sociale bewegingen actief zijn in Colombia, zal in verband met de omvang van deze scriptie vooral ingegaan worden op het alledaagse leven van voormalige strijders en slachtoffers van geweld in relatie tot het liberale overheidsmodel van peacebuilding en niet zozeer op de succesvolle en minder succesvolle manieren waarop maatschappelijk organisaties, NGO's, sociale bewegingen en individuen bijdragen aan vrede in de 'everyday' van veel Colombianen.

In hun onderzoeken richten Theidon, Priëto en Pax Christi zich vooral op het demobilisatie-, ontwapening- en re-integratieproces van voormalige strijders; zij onderzoeken hoe deze voormalige strijders en slachtoffers hiermee geconfronteerd worden in hun dagelijks leven. Hierbij focussen de onderzoeken van Theidon en Pax Christi zich vooral op het transitieproces dat voormalige strijders doormaken en de rol die de Colombiaanse overheid en samenleving hierin speelt. Priëto onderzoekt vooral de manier waarop voormalige strijders, slachtoffers en omstanders manieren vinden om samen te leven. In alle drie de onderzoeken komen de ideeën, percepties en ervaringen zoals deze vorm krijgen in de 'everyday' van deze groepen aan bod. Geen van allen pretenderen dat hun onderzoek representatief is voor alle Colombianen, maar hun onderzoeken bieden wel een belangrijke context voor een bespreking van de 'everyday' van peacebuilding in Colombia.

De gebieden waarin de onderzoeken hebben plaatsgevonden delen enkele kenmerken. In tegenstelling tot veel andere conflictgebieden in de wereld, spelen etnische en religieuze spanningen in het algemeen geen rol in het Colombiaanse conflict (Priëto, 2012: 545). Ondanks dat er in Colombia grote verschillen bestaan tussen arm en rijk, verschillen de sociaal-economische, etnische en/ of religieuze achtergronden van voormalige strijders, slachtoffers en omstanders niet sterk van elkaar. Het is niet hun specifieke sociaal-economische, etnische of religieuze achtergrond die hun positie ten opzichte van elkaar bepaalt (ibid).

De onderzoeken vonden plaats in kansarme gebieden met een redelijk sterke aanwezigheid van de staat. In deze gebieden wordt niet gevochten. Ze worden gekenmerkt door informele en illegale huisvesting. De bevolkingsgroei die hier de oorzaak van is, is voor een groot deel te wijten aan gedwongen migratie als gevolg van geweld. Zowel voormalige strijders als slachtoffers en andere buurtbewoners

worden in hun dagelijks leven geconfronteerd met armoede, werkloosheid en het risico op berovingen en geweld door bendes (Priëto, 2012: 536).

Uit het onderzoek van Priëto komt naar voren dat contact tussen voormalige strijders veel voorkomt. Zo zijn er voorbeelden van vriendschappen, zakelijke contacten en, zoals onderstaand voorbeeld van een inheemse vluchteling laat zien, zelfs emotionele relaties tussen voormalige strijders en slachtoffers van geweld.

“I know a guy who is an ex-combatant but he’s really cool [muy bacano]. One day he started flirting with me, and I only found out he’s demobilized after we became friends. One time we told each other everything, but it turned out he didn’t know the region I’m from. At first it was a little shocking, but afterwards it was fine . . . We would go out, go dancing, have a beer, it was normal . . . And also, for a while I cooked for him and sold him food” (in Priëto, 2012: 540)

Priëto stelt dat dit voorbeeld niet te generaliseren is, maar wel laat zien dat relaties tussen individuen die gecategoriseerd worden als dader en slachtoffer kunnen bestaan en ook daadwerkelijk voorkomen. Deze categorisering doet dan ook geen recht aan de alledaagse realiteit van deze individuen (ibid). Dit blijkt ook uit het aantal voormalige strijders dat in het onderzoek van Priëto aangeeft zelf slachtoffer te zijn van geweld voor of na het conflict. Veel slachtoffers gaven aan dat voormalige strijders niet veroordeeld moeten worden, omdat deze vaak zelf slachtoffers waren en zich door armoede, doodsbedreigingen of uit wraakzucht hadden aansloten bij gewapende groeperingen (Priëto, 2012: 545)

Theidon stelt dat voormalige strijders tegen veel problemen aanlopen in het dagelijkse leven. De verklaring die zij hiervoor geeft is dat veel van hen zich in een transitiefase bevinden van een bestaan te midden van geweld naar een vreedzaam bestaan, terwijl er nog veel culturele elementen van geweld in de cultuur aanwezig zijn. Het meest prominente voorbeeld dat zij hiervan geeft, is dat er sprake is van een gemilitariseerde masculiniteit (Theidon, 2007: 76). Enkele van haar respondenten gaven aan dat zij door de status die ze kregen door hun deelname aan een paramilitaire organisatie, de mogelijkheid hadden om uit te gaan met de mooiste meisjes en in de mooiste kleren te lopen. Voordelen die ze, zoals ze zelf aangaven, niet hadden wanneer zij geen wapen droegen. Eén respondent stelde zelfs ‘In dit land is een man zonder wapen een man zonder macht’ (ibid). Dit fenomeen wordt niet alleen door mannen in stand gehouden, ook vrouwen spelen hier uiteraard een rol in. Zo stelt Theidon dat in deze gemilitariseerde samenleving vrouwen de voorkeur geven aan deze ‘gran hombres’. Deze onderlinge verhoudingen en de armoede waarin de voormalige strijders terecht komen belemmeren hen de oorlog achter zich te laten (ibid).

De context die hierboven geschetst wordt beschrijft enkele aspecten van de 'everyday' en heeft daarmee invloed op de percepties van voormalige strijders en slachtoffers op het overheidsbeleid. Hieronder zullen deze percepties van dat overheidsbeleid aan de hand van de pijlers van het liberale peacebuilding model puntsgewijs behandeld worden.

- *Statebuilding*

Alle drie de onderzoeken laten zien dat de percepties van zowel voormalige strijders als slachtoffers van het optreden van de overheid, negatief zijn. Theidon stelt op basis van haar onderzoek dat veel voormalige strijders wantrouwend staan tegenover de overheid. Uit het onderzoek uitgevoerd in opdracht van Pax Christi blijkt dat respondenten zich in grote mate tekortgedaan voelen door de overheid en zich over die overheid beklagen. Hun perceptie van democratie en de wetgevende, juridische en uitvoerende macht is grotendeels negatief en het besef van burgerrechten en plichten vaak zwak. Over het algemeen stemmen zij ook niet (ibid, 2006: 37). Zoals een respondent aangaf “In Colombia zijn er misschien mensen met de goede bedoeling om de Colombiaanse samenleving te helpen, maar als ze stijgen, corrumperen ze. Alles is corruptie. Ik stem op niemand” (ibid).

Het wantrouwen ten opzichte van de overheid komt ook naar voren in het onderzoek van Theidon. Volgens Theidon hebben veel voormalige strijders, met name voormalige FARC-strijders, een zeer negatief beeld van de overheid, omdat zij overheidsfunctionarissen ervan verdenken corrupt te zijn en te heulen met paramilitairen (ibid, 2010). Deze houding is historisch verklaarbaar. Zo richtte de FARC tijdens de vredesbesprekingen in de jaren tachtig een politieke partij op met de naam Union Patriótica. De regering bleek na de demobilisatie niet in staat om de veiligheid van de voormalige strijders die deze politieke weg ingeslagen waren te waarborgen. Drieduizend leden van deze partij werden omgebracht door paramilitairen. Theidon stelt dat deze gebeurtenis tot op de dag van vandaag invloed uitoefent op besprekingen met de FARC. Ook tijdens de regeringsperiode van Uribe zijn er verschillende schandalen geweest waarbij politici ervan verdacht werden nauwe banden te hebben met paramilitaire organisaties. Ook president Uribe wordt hiervan verdacht.⁴

- *DDR*

Ook het Colombiaanse DDR programma, dat wordt uitgevoerd door overheidsinstanties, vergroot het vertrouwen in de staat niet. Priëto stelt dat slachtoffers vaak negatief staan tegenover deze programma's, omdat de staat met het DDR programma veel voordelen biedt aan daders. Slachtoffers hebben daarentegen vaak te maken met vertraging en afwijzing wanneer zij om vergoedingen vragen (Priëto, 2012: 532). De meeste slachtoffers meldden ook dat ze boos waren op de overheid. Een respondent gaf bijvoorbeeld aan dat het beter was om je te laten registreren als een voormalige strijder dan als een inheemse vluchteling (ibid). Dit komt ook naar voren in het onderzoek van Theidon. Zij stelt dat de hulp die voormalige strijders krijgen in de vorm van financiële ondersteuning, onderwijs en toegang tot arbeid, leidt tot wrok in de arme gemeenschappen waarin voormalig strijders re-integreren. In haar onderzoek werd zij meermalen geconfronteerd met de kritiek dat de 'voormalige misdadigers' makkelijk toegang

---

⁴ zie: The Guardian 8-11-2011 & Colombia reports 03-16-2012

hebben tot privileges die buiten het bereik van andere arme Colombianen liggen, die ook iedere dag geconfronteerd worden met problemen (Theidon, 2007: 69).

- *Gerechtigheid*

Theidon beschrijft dat wanneer er over het thema gerechtigheid werd gesproken, de staat helemaal buiten beschouwing werd gelaten. Voor de meeste voormalige strijders gold dat het thema gerechtigheid voor het grootste gedeelte gekoppeld werd aan de 'war councils' waarin zij participeerden gedurende de tijd dat zij deel uitmaakten van een gewapende groep (Theidon, 2007: 79). De vorm van gerechtigheid die hier wordt gehanteerd is vooral gebaseerd op de Lex Talionis oftewel op 'oog om oog, tand om tand' (ibid). Deze vorm van gerechtigheid werd door veel voormalige strijders nog steeds gezien als de enige acceptabele vorm. Hieronder volgen de meest voorkomende antwoorden die in het onderzoek van Theidon gegeven werden:

'Everyone should do justice as he sees fit. "Justice is ... well, if someone kills my father, I'll kill him. "Justice? The word makes no sense to me.' 'I don't think justice exists. What you gotta do is take revenge. 'Even those who did mention that justice should be administered 'by God' still qualified their statements by adding that 'helping him out' was not necessarily a bad thing' (ibid).

Priëto laat zien dat het merendeel van de respondenten uit het onderzoek, inclusief voormalige strijders, aangaf dat 'vergeten' niet zomaar een optie is en dat er een vorm van gerechtigheid moet plaatsvinden (Priëto, 2012: 542). De meeste respondenten, zowel voormalige strijders als slachtoffers, gaven echter aan dat gerechtigheid geen eenduidig thema is. Met betrekking tot gerechtigheid door middel van straffen gaven sommige voormalige strijders aan dat het niet eerlijk zou zijn van de overheid om hen te straffen, omdat zij vrijwillig de wapens hebben neergelegd. Anderen gaven aan dat wanneer de overheid straffen zou gaan uitdelen, zij zich weer zouden aansluiten bij gewapende groeperingen om op die manier hun straf te ontlopen. Nog weer anderen gaven aan dat alleen hogere officieren gestraft moesten worden omdat het merendeel van de voormalige strijders geen keuze had en gewoon orders opvolgde (ibid).

Ook vele slachtoffers van geweld zouden graag zien dat er een vorm van gerechtigheid kwam, maar over het algemeen vonden zij dat straf geen prioriteit had (ibid). Zij spraken eerder over genoegdoening, zoals een respondent aangaf: 'Wat ik zou willen is dat ze me terug kunnen geven wat ze me afgenomen hebben... Als de overheid ze dan wil straffen prima dan moeten ze dat maar doen' (Priëto, 542). Maar ook deze genoegdoening werd niet altijd als optie gezien. Zo stelde een andere respondent: 'Hoe kan iemand van deze mensen (voormalige strijders) mij een soort van genoegdoening geven als ze zich in net zo'n verrotte situatie bevinden als ik?' (Priëto, 2012: 542).

De context waarin voormalige strijders en slachtoffers samenleven en de percepties zoals die vorm krijgen in hun 'everyday', bieden een belangrijk uitgangspunt voor de analyse van dit onderzoek. Priëto laat zien dat door dagelijkse contacten tussen daders en slachtoffers een onderlinge verstandhouding ontstaat

waarin ruimte is voor wederzijds begrip, waardoor de categorisering in daders en slachtoffers vervaagt (Priëto, 2012: 545). In liberale peacebuilding wordt echter juist vastgehouden aan deze categorisering bijvoorbeeld door de focus op het recht op waarheid, op gerechtigheid en op vergoeding, die gelden als universele rechten voor slachtoffers. Theidon stelt dat voormalige strijders nog altijd in een marginale positie verkeren en altijd de mogelijkheid hebben om terug te vallen op geweld. Hieruit valt op te maken dat het DDR-programma van de staat nog niet de gewenste uitkomsten heeft. De frustraties van daders en slachtoffers met betrekking tot de huidige peacebuilding initiatieven zijn in Colombia vooral gericht tegen de overheid, terwijl in het liberale model van peacebuilding de staat juist als belangrijkste actor aangewezen wordt. In de analyse zal verder naar voren komen hoe deze bevindingen met betrekking tot het liberale model van peacebuilding in Colombia en de 'everyday' die in dit hoofdstuk naar voren zijn gekomen zich verhouden tot de kritieken op liberale peacebuilding.

6. Analyse

In het vorige hoofdstuk zijn enkele specifieke problemen in de Colombiaanse casus aan bod gekomen. In dit hoofdstuk zullen deze problemen verder geanalyseerd worden aan de hand van de theorieën van Galtung en Lederach en andere academische kritieken op liberale peacebuilding. Voor deze werkwijze is gekozen omdat, zoals is gebleken, ook het Colombiaans peacebuilding model, gebaseerd op liberale ideeën, problemen kent zoals die besproken worden in brede internationale kritieken op liberale peacebuilding. In het eerste gedeelte zal ingegaan worden op internationale kritieken op liberale peacebuilding. In het tweede gedeelte zullen de ideeën over peacebuilding van Galtung en Lederach aan de orde komen.

Ondanks dat er, zoals Theidon en Priëto laten zien, problemen bestaan met het overheidsbeleid in verhouding tot de 'everyday', worden enkele successen toegeschreven aan het beleid van Uribe. De veiligheid is in veel urbane gebieden toegenomen. Sinds 2001 is er een afname in de cocaïneproductie, en in het aantal kidnappings en moorden. Het demobilisatieprogramma heeft bijgedragen aan de reductie van het aantal strijders in illegale gewapende groeperingen en het heeft de overheid van belangrijke informatie voorzien om aanslagen te verminderen en ontvoerde personen te bevrijden (Anaya, 2007: 185). Vanuit dit politieke en militaire perspectief kan geconcludeerd worden dat ook het demobilisatieprogramma succesvol is.

Wanneer het succes van liberale peacebuilding in Colombia gerelateerd wordt aan de kritieken op de liberale peacebuilding zoals die in hoofdstuk drie zijn besproken, ontstaat al snel een ander beeld. Bekijken we de Colombiaanse situatie vanuit het perspectief van de kritiek van Richmond, namelijk dat liberale instituties en hun invloed zich concentreren rondom de grote steden en vooral toegankelijk zijn voor degenen die de juiste wegen weten te bewandelen, dan rijst de vraag of er inderdaad sprake is van succes. Veel urbane gebieden zijn inderdaad veiliger geworden (Anaya, 2007: 185). Maar er is geen sprake van meer vrede en veiligheid op nationaal niveau en ook in urbane gebieden vindt nog veel criminaliteit plaats (Prieto, 2012: 536).

De kritiek van Mac Ginty dat liberalisme een interveniërend en expansief karakter heeft wordt geïllustreerd door de kritiek die Petras heeft op de rol van de Verenigde Staten in '*Plan Colombia*'. Petras ziet '*Plan Colombia*' als een imperialistisch Amerikaans project met als doel het in stand houden van de mystiek rond de onomkeerbaarheid van het neoliberale beleid en het behoud van het imperium van de Verenigde Staten (Petras, 2000: 8). Petras stelt dat liberale retoriek wordt gebruikt om de materiële machtsbasis (economische exploitatie en militaire basissen) van de VS in Colombia te versterken (ibid). Het conflict in Colombia speelt volgens hem een belangrijke rol bij het in stand houden van deze mystiek, omdat wanneer guerrillabewegingen aan populariteit winnen, zij kunnen bijdragen aan het ontkrachten ervan. Dit kan ook consequenties hebben in andere landen in Latijns Amerika. Jones stelt dat '*Plan Colombia*', maar vooral de betrokkenheid hierin van de VS, niet bijdraagt aan vrede maar dat de VS juist

een 'spoiler' in het vredesproces is (2009: 370). Zij stelt dat dit vooral wordt veroorzaakt doordat de Verenigde Staten in hun beleid onderscheid maken tussen linkse guerrillabewegingen en rechtse paramilitaire groeperingen. De kritiek die Jones hierop heeft is dat ondanks dat paramilitaire groepen zeker net zo gewelddadig zijn en net zo goed bijdragen aan de productie en distributie van drugs, zij in mindere mate gecriminaliseerd worden door de staat (ibid.) Dit komt naar voren in de militaire doelstellingen van de regering van Uribe, die zich voornamelijk richt tegen guerrillabewegingen, maar vooral ook in de betrokkenheid van politici bij paramilitaire groeperingen. De kritiek van Mac Ginty is dan ook op zijn plaats: er is sprake van een interveniërend en expansief fenomeen, waarbij de niet-liberale ander (zoals leden van guerrillabewegingen) aangewezen worden als daders en vijanden van de liberale hegemonie. De betrokkenheid van politici bij paramilitaire groepen en de criminalisering van guerrillabewegingen dragen, zoals Theidon laat zien, niet bij aan het verbeteren van de percepties van de lokale bevolking op de overheid (Theidon, 2007).

Naast dat de politiek zoals die hier boven genoemd is leidde tot negatieve percepties, is ook de kritiek van Richmond waarin hij stelt dat in veel gevallen liberale instituties worden gekaapt door degenen met macht en daarmee ook ingezet worden als machtsmiddel waardoor het middel (liberalisme) niet bijdraagt aan de gewenste uitkomsten (vrede), van toepassing (Richmond, 2009). Deze kritiek geldt ook voor Colombia en komt vooral naar voren in de schandalen waarbij overheidsfunctionarissen sinds het aantreden van Uribe betrokken zijn geweest.

De etnocentrische 'one size fits all' manier waarop de liberale vrede door de staat wordt geïmplementeerd, wordt in de samenleving ook niet overal even goed ontvangen. Door de manier waarop de overheid dit model toepast worden processen die bedoeld zijn als peacebuilding vooral gezien als een overheidsaangelegenheid (Theidon, 2007).

Priëto laat zien dat de categorisering die gebruikt wordt door bijvoorbeeld een verdeling te maken in slachtoffers en daders een negatief effect heeft en niet overeenkomt met de alledaagse realiteit. Dit komt zowel naar voren in het DDR-programma als bij het thema gerechtigheid. Vanuit het liberale model van peacebuilding leidt de indeling in daders en slachtoffers tot een dichotomie, terwijl zoals Priëto beschrijft, in de 'everyday' de grenzen tussen deze categorieën juist vervagen. Zo stelt Priëto dat alledaags contact tussen daders en slachtoffers veel voorkomt in Colombia. De meeste contacten vinden plaats op de werkvloer, maar er bestaan ook intiemere relaties tussen slachtoffers en daders (ibid, 2012: 540). Priëto stelt dat deze contacten bijdragen aan een vervaging van het onderscheid tussen dader en slachtoffer in de 'everyday' van deze personen. Op basis hiervan kan gesteld worden dat relaties bijdragen aan verzoening en een gezamenlijk perspectief op de toekomst. De theorie van Lederach die stelt dat de focus op relaties de sleutel is tot verzoening en daarmee tot peacebuilding, is geldig voor de gebieden waar Priëto onderzoek heeft gedaan.

Hiermee wordt ook meteen duidelijk dat er onbewuste processen van peacebuilding plaatsvinden in de 'everyday'. Zoals Priëto aantoont, wordt zowel het dagelijks leven van veel daders en slachtoffers

gekaracteriseerd door armoede, werkloosheid en onzekerheid. De creativiteit die Nordstrom (1998) benoemt, nodig om een antwoord te vinden op gedeelde problemen, draagt in sommige gevallen bij aan persoonlijk contact en wederzijdse empathie (Prieto, 2012: 545).

Theidon laat echter zien dat ondanks deze gezamenlijkheid en het vervagen van het onderscheid tussen daders en slachtoffers, het voornamelijk de voormalige strijders zijn die een risicogroep blijven. De reden hiervoor is dat zij zich in een transitieproces bevinden waarin de stap naar vrede net zo groot is als de stap naar geweld. Als verklaring hiervoor geeft zij dat de Colombiaanse samenleving een gemilitariseerde samenleving is. Er is dus sprake van een cultuur waarin geweld een groot onderdeel is van het dagelijks leven.

Het argument van Galtung dat ook structurele en culturele veranderingen nodig zijn voor een transitie naar positieve vrede, lijkt dan ook geldig in Colombia. Ondanks dat voormalige strijders afstand hebben genomen van direct geweld, maken de structuren die ontstaan en in stand gehouden worden door het conflict nog steeds een belangrijk deel uit van hun dagelijkse leven. De gemilitariseerde masculiniteit die Theidon noemt is een goed voorbeeld van zo'n structuur die vrede in de weg staat. Op basis van de kritieken op het liberale model van peacebuilding zoals die ook naar voren komen in Colombia, kan echter gesteld worden dat de structurele benadering van liberale peacebuilding niet de gewenste uitkomsten heeft. Het probleem is dat deze structurele benadering namelijk niet tegemoet komt aan alledaagse relaties in de 'everyday' en zelf leidt tot een negatieve houding ten opzichte van de staat. Dit is in tegenstelling met de doelstelling van liberale peacebuilding, die juist gericht is op het legitimeren van de staat. Zoals Theidon laat zien, dringt de gemilitariseerde masculiniteit zelfs door tot intieme en seksuele relaties. De theorie van Lederach, die stelt dat relaties de basis moeten vormen van peacebuilding, lijkt dan ook toepasbaar op peacebuilding in Colombia, in ieder geval in de 'everyday'.

In de bespreking in hoofdstuk 4 van de onderzoeken van Theidon en Prieto komt naar voren dat de percepties van daders en slachtoffers op de overheid zeer negatief zijn. Als we staatsinstituties beschouwen als actoren, kunnen we stellen dat er sprake is van gespannen relaties tussen overheidsinstituties en daders en slachtoffers. De topdown benadering van het liberale model van peacebuilding en de schandalen rondom de betrokkenheid van politici en overheidsfunctionarissen bij paramilitaire organisaties dragen niet bij aan een verbetering in deze relaties. Hierdoor worden ook de structuren die de staat oplegt om vrede te bevorderen, niet als legitiem ervaren. Blijkbaar is voor positieve vrede meer nodig dan liberale peacebuilding, bijvoorbeeld door inzicht in processen van vrede in de 'everyday', omdat daar, zoals Lederach stelt, vreedzame relaties tot stand kunnen komen en daarmee duurzame vrede.

De onderzoeken van Theidon en Prieto tonen aan dat er sprake is van een disjunctie tussen het liberale model dat de overheid voorstaat en de 'everyday'. Een analyse van de oorzaken hiervan kan voor een belangrijk deel gevonden worden in academische kritieken. In de 'everyday' vinden al dan niet bewust

processen plaats van peacebuilding, maar juist de wisselwerking tussen liberale internationale en nationale ideeën over peacebuilding en de 'everyday' draagt bij aan problemen met peacebuilding.

7. Conclusies

In de voorgaande hoofdstukken is een beeld gecreëerd van de spanningen die bestaan tussen internationale liberale ideeën over peacebuilding zoals die vorm hebben gekregen in het nationale beleid in Colombia, en de alledaagse ervaringen en percepties van daders en slachtoffers in de 'everyday'. Deze spanningen ontstaan in de wisselwerking tussen internationale en nationale instituties en de alledaagse ervaringen en percepties van daders en slachtoffers die direct geconfronteerd worden met geweld. Dan rest nu het antwoord op de vraag: Als je de Colombiaanse casus beschouwt vanuit een kritisch perspectief op het internationale peacebuilding paradigma en aan de hand van het concept de 'everyday', welke inzichten levert dat dan op?

De besproken kritieken op de liberale peacebuilding laten zien dat de focus op statebuilding, het versterken van de staatsstructuur als belangrijkste pijler in het peacebuilding proces, niet tegemoetkomt aan lokale, alledaagse ervaringen en percepties van daders en slachtoffers, waardoor de doelstellingen van dit model niet bereikt worden (MacGinty, 2012; Richmond, 2009). Dit is ook in Colombia het geval.

De 'liberal peace thesis' die ten grondslag ligt aan liberale peacebuilding gaat in de Colombiaanse cases niet op. Colombia is de oudste democratie in Latijns Amerika, maar kent als liberale staat tevens het langstduurende conflict van het westelijk halfrond. Het probleem is dat de Colombiaanse staat, zijn instituties en de individuen die de staat representeren, zelf niet vreedzaam zijn en daarmee ook niet bijdragen aan vrede. De betrokkenheid van overheidsfunctionarissen bij verschillende schandalen draagt, zoals Theidon laat zien, bij aan wantrouwen en aan negatieve percepties van daders en slachtoffers op de Colombiaanse overheid. Maar ook het DDR-programma en de aandacht voor mensenrechten zoals in de vorm van het straffen van daders om tegemoet te komen aan het leed van slachtoffers dragen niet bij aan een verbetering van deze percepties. De opvatting van Galtung dat de staat en de macht die staatsinstituties uitoefenen niet per se bijdragen aan het beëindigen van structureel geweld en daarmee niet leiden tot positieve vrede geldt dan ook voor de Colombiaanse cases.

De liberale peacebuilding strategieën die de overheid sinds 2002 toepast dragen misschien bij aan meer veiligheid in centrale gebieden in Colombia, maar veroorzaken ook nieuwe problemen. In de 'everyday' van voormalige strijders en slachtoffers vinden, zoals Priëto laat zien, onbewuste processen van peacebuilding plaats door middel van onderlinge relaties en dagelijks contact tussen daders en slachtoffers. Deze vormen van peacebuilding in de 'everyday' worden in het liberale model van peacebuilding echter genegeerd en zelfs tegengewerkt. Een voorbeeld hiervan is dat de indeling in daders en slachtoffers door dagelijks contact vervaagt, waardoor in sommige gevallen zelfs wederzijdse empathie en persoonlijke relaties ontstaan. In het liberale peacebuilding model echter wordt deze tweedeling versterkt, bijvoorbeeld door de voordelen voor daders in de DDR-programma's en een focus op rechten van slachtoffers. De kritiek van Mac Ginty dat het liberale model van peacebuilding vooral een westerse

topdown benadering is waarbij er weinig aandacht is voor lokale processen en strategieën, gaat dan ook op voor de Colombiaanse casus.

In deze scriptie wordt niet betoogd dat er geen aandacht besteed moet worden aan DDR en aan mensenrechten. De uitvoering van het liberale model van peacebuilding is echter niet voldoende.

Ondanks dat er gebruikt gemaakt is van etnografische data uit Colombia op basis waarvan een analyse heeft plaatsgevonden, heeft de scriptie niet de pretentie om concrete aanbevelingen te doen die een bijdrage kunnen leveren aan peacebuilding in Colombia. Wel is duidelijk geworden dat om aan die peacebuilding te kunnen bijdragen, uitgebreide kennis en empirische data van de 'everyday' onontbeerlijk zijn.

De Colombiaanse casus is niet representatief voor alle plaatsen waar peacebuilding plaatsvindt, maar zoals een bestudering met behulp van de theorieën van Galtung en Lederach en academische kritieken op liberale peacebuilding aantoont, laat deze casus wel degelijk de problemen van liberale peacebuilding zien en van de aannames die hieraan ten grondslag liggen.

Literatuurlijst

- Anaya, L. (2007) Individual demobilization and reintegration process in Colombia: implementation, challenges and former combatants' perspectives *Intervention* 5-3: 179-190.
- Appadurai, A. (2008) 'Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy' in Inda, J.X. & R. Rosaldo (eds.) *The Anthropology of globalization: a reader* Malden, Blackwell Publishing: 47-66
- Barnett, M., H. Kim, M. O'Donnell & L. Sitea (2007) "Peacebuilding: What Is in a Name? *Global Governance* 13 35–58
- Boutros-Ghali, B. (1992) *An Agenda for Peace* New York, United Nations
- Brown, A. (2013) 'Peacebuilding and Anthropology' in Mac Ginty, R. (ed.) *Routledge Handbook of Peacebuilding* Abingdon, Routledge: 132-146
- Boege, V, A. Brown, K. Clements & A. Nolan (2008) On Hybrid Political Orders and Emerging States: What is Failing - States in the Global South or Research and Politics in the West? *Berghof Handbook for Conflict Transformation, Online Version*
- Bouvier, V.M. (2009) *Colombia Building peace in a time of war* Washington, United States Institute of Peace
- Call, C.T. & E.M. Cousens (2007) *Ending Wars and Building Peace* New York, International Peace Academy
- Colombia reports (2012) *37 Colombian congressmen, 5 governors convicted for ties to paramilitaries, 27-05-2013* (<http://colombiareports.com/37-colombian-congressmen-5-governors-convicted-for-ties-to-paramilitary-death-squads>)
- de Certeau, M (1984) *The practise of everyday life* Berkeley, University of California Press
- Derks, M, H. Rouw & I. Briscoe (2011) *A Community Dilemma: DDR and the changing face of violence in Colombia* IKV Pax Christi
- Galtung, J (1969) Violence Peace and Peace Research *Journal of Peace Research* 6-3 167-191
- Galtung, J. (1990) Cultural Violence *Journal of Peace Research* 27-3: 291-305
- Galtung, J. (1996) *Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization* Oslo, International Peace Research Institute
- Gonzales, F.E. (2004) The Colombian conflict in historical perspective *Accord* 14 10-15
- Henderson, J.D. (2011) Plan Colombia's Place in the Democratic Security Program of Alvaro Uribe Vélez *The Latin Americanist* 55-1: 3-15
- Highmore, B. (2002) *The everyday life reader* New York, Routledge
- Inda, J.X. & R. Rosaldo (2008) 'Tracking Global Flows' in Inda, J.X. & R. Rosaldo (eds.) *The Anthropology of globalization: a reader* Malden, Blackwell Publishing: 3-46
- Jones, J.C. (2009) U.S. Polici and Peace in Colombia: Lost in a Tangle of Wars in Bouvier, V.M.(ed.) *Colombia Building peace in a time of war* Washington, United States Institute of Peace: 353-370
- Keating, T & W.A. Knight (2006) *Building sustainable peace* New York, United Nations University Press

- Laplante L.J. & K. Theidon (2007) 'Transitional Justice in Times of Conflict: Colombia's Ley De Justicia y Paz' *Michigan Journal of International Law* 28-49: 49-108
- Lefebvre, H (2002)[1961] *Critique of everyday life: foundations for sociology of everyday life* Parijs, Verso
- Lederach, J.P (1997) *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies* New York, United Nations University Press
- Mac Ginty, R. (2008) 'Indigenous Peacemaking versus the Liberal Peace', *Cooperation and Conflict* 43-2: 139-63.
- Mac Ginty, R., and O. Richmond, eds (2009) *The Liberal Peace and Post-war Reconstruction: Myth or Reality* London, Routledge
- Mac Ginty, R. (2010) Hybrid Peace: The Interaction Between Top-Down and Bottom-Up Peace *Security Dialogue* 41-391: 391-412
- Mac Ginty, R. (2011) *International Peacebuilding and local resistance: Hybrid forms of Peace* London, Palgrave Macmillan
- Ministerio de defensa nacional (2003) *Política de Defensa y Seguridad Democrática*
- Nordstrom, C (1998) Terror Warfare and the medicine of Peace *Medical Anthropology Quarterly* 12-1: 103-121
- Nordstrom, C. (2004) *Shadows of War: Violence, Power, and International Profiteering in the Twenty-first Century* Berkeley, University of California Press
- Paris, R. (2004) *At War's End: Building Peace after Civil Conflict* Cambridge, Cambridge University Press
- Petras J. (2000) Geopolitics of Plan Colombia *Economical & Political weekly* 35-52/53: 4617-4623
- Prieto, J.D. (2012) Together after War While the War Goes On: Victims, Ex-Combatants and Communities in Three Colombian Cities *International Journal of Transitional Justice* 6-3: 525-546
- Prieto, J.D. (2012) Local Coexistence among Victims, Ex-Combatants, and Communities: Challenges for Social Reconstruction *International Journal of Transitional Justice* 6-3: 1-25
- Quinn, A. & M. Cox (2007) 'For better, for Worse: How America's Foreign Policy became Wedded to Liberal Universalism' *Global Society* 21-4: 499-519
- Ramsbotham, O., T. Woodhouse & H. Miall (2005) *Contemporary Conflict Resolution, The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts*. Cambridge UK, Polity Press.
- Richmond, O. (2009) 'Becoming Liberal, Unbecoming Liberalism: Liberal-local Hybridity via the Everyday as a Response to the Paradoxes of Liberal Peacebuilding' *Journal of Intervention and Statebuilding* 3-3: 324-44.
- Richmond, O. (2010) 'Resistance and the Post-Liberal Peace' *Millennium: Journal of International Studies* 38-3: 665-92.

The Guardian (8-11-2011) *Alvaro Uribe accused of Paramilitary ties*, 27-05-2013
(<http://www.guardian.co.uk/world/2011/sep/08/alvaro-uribe-accused-paramilitary-ties>)

Theidon, K. (2007) Transitional Subjects: The Disarmement, Demobilisation and Reintegration of Former Combatants in Colombia *The International Journal of Transitional Justice* Vol. 1 66-90

United Nations (2010) UN Peacebuilding an orientation